

ธรรมเข้มแข็ง

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺนฺโต

เทศน์บนศาลา วันที่ ๕ สิงหาคม ๒๕๔๕

ณ วัดป่าสันติธรรมาราม ต.คลองตากคต อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

ตอนนี้มันเป็นธรรมแล้ว เวลาธรรม เห็นใหม่ ธรรมมาจากไหน ธรรมนะ เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกไว้ในพระไตรปิฎก เราเสียทรัพย์เพื่อรักษาอวัยวะ เราจะยอมเสียอวัยวะเพื่อรักษาชีวิต เราจะสละชีวิตเพื่อรักษาธรรม ถ้าคนที่เห็นคุณค่าของธรรมจะสละชีวิตเพื่อรักษาธรรม ธรรมมีค่ามากกว่าชีวิตอีกเพราะอะไร เพราะธรรมะกว่าจะเกิดได้แต่ละครั้งแต่ละคราวแสนยาก แสนยากจริงๆ นะ แต่ชีวิตเกิดตายตลอดคนนะ ชีวิตเรามีเกิดกับตาย แม้แต่คราวที่ขาดธรรมะ คราวที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าหมดกาลหมดสมัย ชีวิตก็มีการเกิดการตาย เราเกิดตายๆ มาตลอด

แต่ในปัจจุบันนี้ เราเกิดมาพบธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ากราบธรรมนะ แล้วธรรมมาจากไหน ธรรมะ ถ้าองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไม่รู้ก่อนขึ้นมา องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอก “ธรรมมีอยู่แล้ว” มีอยู่ก่อนที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจะตรัสรู้ นะ แต่เอาอะไรไปตรัสรู้ล่ะ? เอาหัวใจใจ เอาหัวใจขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไปตรัสรู้ ถ้าไม่มีหัวใจขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไปตรัสรู้ ธรรมะอยู่ที่ไหน

เราเข้าใจกันเองนะ ว่าธรรมะอยู่ในพระไตรปิฎก ธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจดจารึกกันไว้นะ ในสมัยพุทธกาลไม่มีตำราเลย องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไปรู้ก่อน เวลาศึกษาเล่าเรียนจากเจ้าลัทธิต่างๆ ๖ ปี ที่ไหนที่เขาปฏิบัติเข้มข้นขนาดไหน องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าก็ไปเรียนไปศึกษา เพราะโดยสามัญสำนึกของคนก็คิดว่าต้องมีครูมีอาจารย์ แต่ครูอาจารย์นี้ในความสามัญสำนึก แต่ธรรมที่ละเอียดอ่อนมันเข้าไม่ถึง เข้าไม่ได้

เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เวลาประพาศปฏิบัติกลับมาตรัสรู้ด้วยพระองค์เอง สยัมภู ตรัสรู้ด้วยพระองค์เอง ธรรมะมันลึกลับซับซ้อน คุณิ เวลาความรู้สึกเรา เรายังไม่เข้าใจ ความรู้สึกเราเลย โกรธ โกรธจนหน้าดำหน้าแดงก็ไม่เข้าใจว่าโกรธ ทั้งที่เป็นยาพิษนะ ชีวิตนี้คือ อะไรก็ไม่เข้าใจ ไม่เข้าใจเลย แต่รู้ไปหมดเรื่องของข้างนอก รู้ไปหมดทางวิชาการ รู้ไปหมดเลย แต่ไม่รู้จักตัวเอง

มันละเอียดอ่อนอย่างนี้ มันทวนกระแสอย่างนี้ไง มันทวนกระแสกลับมาในหัวใจขององค์ สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ศึกษาค้นคว้ามาจนไม่มีทางไป จนสุดท้ายกลับมาหาตนเอง กลับมา คือตั้งแต่ว่าเริ่มฉันอาหารพื้นฟูร่างกาย เพราะการอดอาหาร หัวใจนี้เข้มแข็งมาก พื้นฟูร่างกายขึ้นมา นะ ตรัสว่า “คืนนี้ถ้านั่งถ้าไม่ได้ตรัสรู้ยอมสละชีวิต”

ทำไมต้องยอมสละชีวิตล่ะ เพราะคนเราถึงที่สุดแล้ว ทรมาณตนนะ เวลาองค์สมเด็จพระ สัมมาสัมพุทธเจ้าทรมาณตนอดอาหาร สลบถึง ๓ หน สลบนะ สลบเพราะอะไร เพราะกลั่นลม หายใจสลบถึง ๓ หน คนสลบเหมือนกันปัจจุบันเหมือนคนช็อกนะ ช็อกถ้าไม่ฟื้นก็ตาย ขณะที่ ตาย ตายโดยที่ว่าการอดกลั่นเป็นขันธ์ มันอดกลั่นไม่มีปัญญา แต่ขณะที่ว่าคืนที่ว่า “ถ้าคืนนี้ไม่ ตรัสรู้จะไม่ลุกจากที่นี่เลย” เวลาใครครวญไปๆ การอดกลั่นการที่ว่าอดอาหารมา พลังงานนี้เกิด ขึ้นมา มาฉันอาหาร มาพื้นฟูร่างกายให้ทุกอย่างสมดุล สมดุลแล้ว

ตั้งแต่ปฐมยาม บุปเพณิวาसानุสติญาณ สาวไปในอดีต อันนี้เป็นกรรมใหม่ เป็นกรรมหรือ ยัง ถ้าเป็นกรรม องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าต้องตรัสรู้ตรงนี้สิ...ไม่เป็นกรรม ทั้งๆ ที่เป็น ข้อมูลนะ ข้อมูลในหัวใจ เพราะองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสร้างสมบุญญาธิการมหาศาลเลย เป็นพระโพธิสัตว์ตั้งแต่ชาติสุดท้าย บุปเพณิวาसानุสติญาณย้อนไปชาติสุดท้าย ก่อนจะมาเกิดเป็น เจ้าชายสิทธัตถะ เป็นพระเวสสันดรสละทุกอย่างเลย สิ่งทีสละสิ่งที่ทำมา การกระทำ สิ่งใดๆ ใน โลกนี้ ไม่มีสิ่งใดเกิดขึ้นมาโดยไม่มีเหตุไม่มีปัจจัย มันมีเหตุมีผลของการเกิดและการตาย

พระโพธิสัตว์ สร้างสมบุญญาธิการมาขนาดนี้ สิ่งนี้สร้างสมมาก็มาเกิดเป็นเจ้าชายสิทธัตถ ะแล้วก็ยังค้นคว้า บุปเพณิวาसानุสติญาณย้อนกลับไป สิ่งนี้เป็นกรรมใหม่ สิ่งนี้แม้แต่ในลัทธิ ต่างๆ สมัยพุทธกาลเขาก็ค้นของเขาได้ สิ่งนี้ไม่เป็นเรื่องมหัศจรรย์เลย สำหรับผู้ที่ประพาศปฏิบัติ นะ ไม่ใช่เรื่องมหัศจรรย์ แต่เป็นการยืนยัน เป็นการยืนยันกับหัวใจของเราว่า หัวใจมีการเกิดและ การตาย ที่ว่าชีวิตนี้ต่ำกว่าธรรมะ เพราะอะไร

เพราะกว่าจะเกิดเป็นเจ้าชายสิทธัตถะ กว่าสร้างบุญญานิติการมาเป็นองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ธรรมะมีอยู่แล้ว ต้องมีสถานะอย่างนี้ อินทรีย์ ความสะสมของใจที่จะย้อนกลับเข้าไปเห็นอารมณ์ความรู้สึกของตัวเอง เห็นอารมณ์ความรู้สึก แค่ความสงบของใจ อารมณ์ความรู้สึก สงบเข้ามาแล้วก็รื้อค้นเข้าไปในข้อมูลนั้น เห็นใหม่ บุญเพนิวาसानุสติญาณ เวลาส่งออกไป ส่งออกไป สิ่งที่สาวเข้าไปในอดีตก็ไม่ใช่ ส่งออกไป คือจิตมันเกิดมันตาย จิตอุปาทานจิตก็ต้องไปเกิดอีก เกิดอีกตลอดไป ทั้งๆ ที่ข้อมูลเราก็เห็นบุญเพนิวาसानุสติญาณ มันเป็นอดีต มันสิ่งที่ซับซ้อนมาเกิดในปัจจุบันที่นั่งอยู่โคนต้นโพธิ์นั่นนะ สิ่งนี้ย้อนไป

แล้วถ้าไม่เป็นอย่างนั้นละ ไม่เป็นอย่างนั้น ถ้าดับเดี๋ยวนี้ มันก็ไปเกิด เห็นใหม่ คุณ คุณคิดว่า อวิชา คุณสิ่งที่มารมันพยายามปลุกไส มารไม่ยอมให้เข้ามาในปัจจุบัน นี่จับใส่ไป แต่เพราะปัญญา เพราะความที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสร้างสมบุญญานิติการมา สร้างสมมามาก รื้อค้นเข้ามา อาสวักขณญาณ

สิ่งที่อาสวักขณญาณ สิ่งนี้สำคัญที่สุดเพราะอะไร เพราะสิ่งที่จะไป ความรู้ ความรู้ของเรา หัวใจที่เข้าไปสัมผัสธรรม หัวใจที่เข้าไป บุญเพนิวาसानุสติญาณ ธรรมะเป็น โลภียธรรม จิตอุปาทานก็เป็น โลภียธรรม แต่ถ้าอาสวักขณญาณนี้โลกุตตรธรรม สิ่งนี้โลกุตตรธรรมเพราะอะไร เพราะไม่ใช่อดีต ไม่ใช่อนาคต เป็นปัจจุบัน ปัจจุบันที่มันเกิด อวิชาปจฺจยา สงฺขารา สงฺขาราปจฺจยา วิญญฺณํ วิญญฺณปจฺจยา นามรูป สิ่งที่เป็นปัจจยาการ พลังงานของมันมี มันถึงส่งออก รื้อถึงข้อมูลของบุญเพนิวาसानุสติญาณ รู้ข้อมูลของการที่ว่า...เพราะมีอะไร

เพราะมีกรรม จิตดวงนี้สร้างกรรมอย่างนี้ ดับไปจะไปเกิดอย่างนั้น จิตอย่างนี้สร้างบุญอย่างนี้ ดับไปจะไปเกิดอย่างนั้น นี่ข้อมูลเห็นจิตความเป็นไปที่ว่าจะไปเกิดอีก ย้อนกลับมาที่ปัจจุบัน ปัจจุบัน ปฏิสนธิจิต จิตตัวนี้มันไปเริ่มต้น สิ่งที่เสวย สิ่งที่ยับออกไป ย้อนกลับมาตรงนี้ นี่ใจสัมผัสธรรมอย่างนี้นะ

สิ่งที่ว่าชีวิตนี้ถ้าไม่มีกรรม มันก็เกิดก็ตายไปสภาวะแบบนั้น แต่เพราะใจนี้สัมผัสธรรม สัมผัสธรรมธรรมถึงเกิดใจ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ากราบธรรมที่มีอยู่แล้ว ถ้าไม่มีองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า จากจิตนี้สัมผัสกับความเป็นไปของธรรมนั้น การกระทำ กิจจญาณ เกิดจากใจขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เวลาเทศนาว่าการซั่มจักๆ บอกกับปัญจวัคคีย์ ถ้า

ไม่มีกิจ การกระทำเกิดขึ้นไม่มีสัจจะ ไม่มีกตญาณ สิ่งนี้เราไม่เคยปฏิญาณตนว่าเป็นพระอรหันต์เลย

สิ่งนี้เกิดขึ้นกับใจขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เห็นไหม เกิดถึงการกระทำ เกิดจากจิตที่มันเป็นไป สิ่งนี้เป็นพระอรหันต์ขึ้นมา นี่ธรรมะเข้มข้น เข้มข้นมาก เข้มข้นเพราะอะไร เพราะองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นศาสดา องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าปรารถนาหรือ สัตว์ชนสัตว์ หรือสัตว์ชนสัตว์ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเผยแผ่ธรรม ความเข้มข้น เข้มข้นของธรรม ธรรมเกิดแล้ว องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ากราบสภาวะธรรมอันนั้น ธรรมที่มีอยู่แล้วไง นี่สำคัญมาก

เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเผยแผ่ธรรมไป เผยแผ่ธรรมไป นี่ธรรมะเข้มข้น พระอรหันต์เกิดมหาศาลเลย เวลาไปชฎิล ๓ พี่น้อง ๑,๐๐๓ องค์ เวลาบารมีขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแต่ละพระองค์ จะมีจาคูรงคสันนิบาตแต่ละหนหนึ่งๆ ขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทุกๆ พระองค์ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า “ลูกเกิดจากครรภ์ของเราละ” เพราะเป็นเอหิภิกขุ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นผู้บวชให้ บวชให้แล้วเป็นพระอรหันต์อีกต่างหาก เข้มข้นไหม พระอรหันต์มหาศาลเลย

เวลาเทศนาว่าการนะ พระอรหันต์ทั้งนั้น เจอแต่พระอรหันต์ พระอรหันต์เต็มไปหมดเลย เต็มไปที่ไหน พระอรหันต์ที่ไหน? พระอรหันต์ที่ใจใจ คุปป์ญวักคีย์ลี เวลาพระอัญญาโกณฑัญญะเป็นสงฆ์องค์แรกของโลก ขณะที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเทศนาว่าการธัมมจักกั

“อัญญาโกณฑัญญะรู้แล้วหนอ อัญญาโกณฑัญญะรู้แล้วหนอ”

เวลาเทศนาว่าการอนัตตลักขณสูตร พระปัญจวัคคีย์เป็นพระอรหันต์ขึ้นมา พระอัญญาโกณฑัญญะไปอยู่ในป่า พี่ชายคนแรก เวลาจะปรินิพพานมาลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ออกจากป่ามา นี่ทั้งชีวิต

พระอรหันต์ เราอยากเห็น เราอยากกราบ เราอยากประสบพระอรหันต์ แต่พระอรหันต์อยู่ที่ไหนละ เราไม่มีทางรู้จักได้หรือว่าพระอรหันต์อยู่ที่ไหน เพราะพระอรหันต์กับเราก็เหมือนกัน มีร่างกายมีจิตใจเหมือนกัน แต่ใจของท่านสัมผัสธรรม ท่านถึงเห็นคุณค่าของชีวิตนี้เป็นของเล็กน้อย เพราะอะไร

เพราะการเกิดและการตาย อารมณ์อารมณ์หนึ่งเวลาเสวยขึ้นมาในหัวใจของเรา เวลาที่มีความรู้สึกนี้อารมณ์เกิดแล้ว แล้วมันเปลี่ยนอารมณ์ไป มันก็เกิดตาย อารมณ์ความรู้สึกเกิดดับๆ ในหัวใจมีมหาศาลเลย แต่เราไม่ได้มองมันไง เราไปมองถึงว่าการเกิดและการตายของชีวิต

เวลาเราเกิดขึ้นมา สิ่งที่เราเกิดขึ้นมาในชีวิตนี้ สิ่งนี้มันมีคุณค่าแล้วก็ติดข้องไปนะ เวลาโลกโลกมอทนอย่างนั้น โลกคิดว่าสิ่งนั้นเป็นประโยชน์ สิ่งนั้นเป็นคุณประโยชน์กับเรา ชีวิตเป็นอย่างนี้นะ เราย้อนกลับไปตั้งแต่ชีวิตของเรา ตั้งแต่เราเกิด ตั้งแต่เราเป็นเด็กมา ตั้งแต่เราเป็นผู้ใหญ่มา เราจะชราภาพไปอย่างไร สิ่งนี้มันเป็นที่ว่าเศร้าโศกเสียใจ สิ่งที่จะเป็นความสุขก็มีเป็นความสุขมันอวลยอวรณ์นะ หัวใจ คูสิ มารมันคุมไว้อย่างนี้

สิ่งที่ว่าธรรมะ เราเกิดมาธรรมมีอยู่แล้ว เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ากราบธรรมเราสละทรัพย์เพื่อรักษาอวัยวะ เจ็บไข้ได้ป่วย เราก็รักษาชีวิตของเรา อยากหาย อยากจะสะดวกสบาย ถ้าเราเจ็บไข้ได้ป่วยมันจะมีความทุกข์ในหัวใจ ร่างกายก็พิการไป หัวใจก็หวั่นไหว สิ่งสภาวะแบบนี้ถ้าโรคหายก็ดีใจ สิ่งที่ดีใจ “สละทรัพย์เพื่อรักษาอวัยวะ” สละอวัยวะเวลามันถึงที่สุด มันต้องเปลี่ยน มันต้องเป็นไป “สละอวัยวะรักษาชีวิต สละชีวิตรักษาธรรม”

แล้วก็คิดกันนะ คิดว่าการเปลี่ยนอวัยวะก็มีสมัยนี้ไม่รอด...ในสมัยพุทธกาลนะ หมอชีวค ผ่าตัดสมองได้ตั้ง ๒,๐๐๐ กว่าปีมาแล้ว สิ่งที่ผ่าตัดสมองนะ เวลาผ่าคนไข้บอกว่า คนไข้ต้องนอนใน ๗ เดือนนี้ได้ไหม? เวลาคนเจ็บคนป่วยนะรับปากได้ทั้งนั้นนะ แต่เวลาผ่าแล้ว สมัยโบราณพวกเขาพวกสมุนไพรยังไม่พร้อม มัดไว้ก่อน ไม่ให้ขยับ ถ้าขยับแผลจะไม่เข้า พอครบ ๗ วันนะไม่ไหวแล้ว ขยับ ๓-๔ รอบแล้วหาย หมอชีวคบอกว่า “ถ้าไม่บอกว่า ๗ เดือน จะนอนไม่ได้ ๗ วันหรอก” แต่เพราะบอกว่า ๗ เดือน ก็เข้าใจเอง ผู้ที่มีวุฒิภาวะความเป็นไป ประสบการณ์จะเข้าใจสภาวะแบบนี้ นี่ “รักษาอวัยวะเพื่อรักษาชีวิต”

“สละชีวิตเพื่อรักษาธรรม” แล้วธรรมอยู่ที่ไหนๆ ละ? ธรรมอยู่ที่ใจนะ เวลาทุกข์ทุกข์ที่ใจเรามองกันแต่ภายนอก มองกันแต่ที่ปัจจัยเครื่องอาศัย ถ้าเป็นปัจจัยเครื่องอาศัยก็อาศัยชีวิตนี้ แต่อาศัยชีวิตเพื่ออะไร ถ้าเพื่อโลกก็เกิดดับ ก็ตายไปอย่างนี้ เพื่อโลกไง นี่เวลาธรรมอ่อนแอ

โลกเขานะ เขาบอกว่าธรรมของเขา เวลาเขาลอยหน้าลอยตากันแสดงธรรม แสดงธรรมนะ แต่พฤติกรรมของเขาเป็นธรรมใหม่ สิ่งนี้มันเป็นการลอยหน้าลอยตาของโลกเขา ก็เลสมันเอาธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามาอ้างอิงนะ

เวลาเราศึกษาธรรม คุณติ เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ธรรมขึ้นมาไม่มีเลย ไม่มีตำรับตำรา ไม่มีสิ่งใดๆ ทั้งสิ้น องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้โดยสยัมภู ตรัสรู้ด้วยตนเองแล้ววางธรรมวินัยไว้ เวลาเราศึกษากัน เราศึกษาธรรมวินัย ศึกษา คุณติ เราศึกษากัน ถ้าธรรมะนี่นะ ศึกษาแล้วมันเข้าใจนะ ในสมัยปัจจุบันนี้ เราไปคุณติสิ่งที่เป็นสมาคมของผู้ที่ศึกษาธรรม แล้วสึกออกไป เมฆหายเปกกันทั้งนั้นเลย

ถ้ามีความรู้ในเรื่องศาสนา เขาต้องอดเหล่าได้ เขาต้องดำรงชีวิตของเขา ไม่ทำลายโอกาสของตัว การศึกษามามันเข้าถึงใจใหม่ นี่ธรรมะไม่เข้มแข็ง ไม่สามารถยับยั้งความอยากของคนได้ ถ้ายับยั้งความอยากของคนไม่ได้ มันก็โถมไฟเผาตน แต่ความเข้าใจของโลก ความเข้าใจของหัวใจนี่ต้องศึกษาธรรม ถ้าศึกษาธรรมเข้าใจธรรมแล้วมันชำระกิเลสได้มันก็น่าศึกษา ศึกษามาเป็นเครื่องดำเนิน ปรัชญา ไม่มีใครปฏิเสธปรัชญาได้นะ

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าขณะที่ไม่เห็น เพราะสร้างสมบุญญาธิการมาหาศาล สาวก-สาวกจะเป็นผู้ที่ได้ยินได้ฟัง ถ้าได้ยินได้ฟังแล้วมันสะท้อนหัวใจ คนนั้นมีอำนาจวาสนา เวลาธรรมนะ เวลาเจ็บไข้ได้ป่วย “สละอวัยวะเพื่อรักษาชีวิต” เวลาเขารักษา เขาต้องการให้หายเจ็บไข้ได้ป่วย เขาต้องมีการรักษา เขาต้องมีการของเขาเหมือนกัน

นี่ก็เหมือนกัน ในหัวใจ ถ้ามันธรรมะ เวลาเข้าไม่สะท้อนหัวใจ ไม่สะท้อนจิตใจ มันไม่จริงใจ มันไม่เข้าถึงใจ ถ้าไม่เข้าถึงใจ มันก็ไม่เข้าถึงธรรม ถ้าไม่เข้าถึงธรรม ความเจตนาของเราไม่เข้มข้น ถ้าความเจตนาของเราไม่เข้มข้น คุณติ คุณการดำรงชีวิตของเขา ถ้าคนใดหัวใจสูงส่ง หัวใจของเขาเป็นธรรม เขาจะไม่เอาเปรียบใคร เขาจะไม่เอาเปรียบใครนะ เขาจะมีความเมตตาณะ คนที่ไม่เอาเปรียบ ไม่รุกรานใคร คนคนนั้นกลิ่นของศีลหอมทวนลม คุณงามความดีหอมทวนลม

มันมาจากไหน? มันมาจากกันบึ้งของหัวใจ มันเป็นจริงเป็นนิตย

คนพาล คนพาลจะเอาเปรียบเขา สิ่งต่างๆ คิดว่าสิ่งนี้เป็นผลประโยชน์ของตัวเอง ไม่รู้เลยนะ นั่นเป็นไฟนะ ไฟทั้งนั้นเลย เพราะอะไร เพราะเอาเปรียบคนนะ คุณะ ในสมัยพุทธกาลภิกษุเข้าไปภาวนาอยู่ในป่าแล้วมีพญานาคเขามาดูแลรักษา แล้วกลัวมาก ไปบอกองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกให้ขอ ขอสิ่งที่ประดับพญานาค ขอก็ให้ เพราะพญานาครักมาก จะมาดูแลรักษาไป แต่เพราะความกลัว...ขอสร้อย ขอพวกอัญมณีเครื่องประดับ

ให้ที่หนึ่งก็ไป กลับมาก็ยังอาลัยอาวรณ์อยู่ สุดท้ายภิกษุคนขี้ข่อ คนขี้เอาเปรียบ แม้แต่สัตว์มันยังไม่พอใจเลย แล้วไม่มาหาอีก เห็นไหม สัตว์ก็ไม่พอใจคนที่เอาดีเอาเปรียบ

เราคิดว่าเราเป็นคนพาล เอาดีเอาเปรียบเขาเพราะอะไร เพราะธรรมอ่อนแอ ความเห็นแก่ตัว ความอ่อนแอของใจ ถ้าเราไปเอาดีเอาเปรียบเขา เราคิดว่าเราได้ประโยชน์ แต่กลิ่นของความพาลนั้นมันจรจายไป แล้วเราว่าเราได้ประโยชน์ ได้ประโยชน์ตรงไหนล่ะ สิ่งที่เราได้มา สิ่งที่เป็นวัตถุ สิ่งที่เราเอาเปรียบเขามา มันเป็นประโยชน์อะไร สิ่งนี้เป็นการสะสม เป็นการพอกพูนกิเลส

แต่ธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าให้เสียสละ ผู้ใดเสียสละออกไปขนาดไหน สิ่งที่สละออกไป คุณติ เวลามันทุกข์มันยาก สละได้ไหมล่ะ การเสียสละอย่างนี้ มันกลับมาด้วยคุณธรรม กลับมาด้วยความเป็นของหัวใจ หัวใจมันจะมีจุดยื่นของหัวใจนี้ ถ้าหัวใจมันมีจุดยื่น ถ้าเราศึกษาธรรมแล้ว สิ่งนี้เข้ามาในหัวใจของเรา มันจะเป็นประโยชน์กับเรา มันจะเข้มแข็งขึ้นมา

ถ้าหัวใจเข้มแข็ง เราจะมีโอกาสของเรา เพราะคุณกัปปา คุณสิ่งที่เขาหนักก็พากัน เขาต้องมีร่างกายเข้มแข็ง เขาต้องมีจิตใจเข้มแข็ง ถ้าร่างกายเข้มแข็งของเขา แต่จิตใจของเขาอ่อนแอ เขาแข่งขันกีฬา เขาจะแพ้ตลอดไป แล้วถ้ามีทักษะ มีปัญญาไง ถ้ามีทักษะมีความเป็นไปของกีฬานั้น นั้น ร่างกายเข้มแข็ง หัวใจที่มันคง แล้วการกระทำของเขาจะเป็นประโยชน์กับเขา นี่การฝึกฝนจากภายนอกจะเป็นสภาวะแบบนั้น ถ้าการฝึกฝนจากภายนอกเข้ามาอย่างนั้น

เราศึกษากัน แล้วเราไม่เคยประพฤติปฏิบัติเลย เราให้กิเลสมันหลอกว่าสิ่งนี้เป็นธรรม คาคหามาย ดันเดา ธรรมเป็นสภาวะธรรมอย่างนั้น แล้วศึกษา กิเลสมันหลอกแล้วเราก็กังไม่รู้สึกตัวว่ากิเลสมันหลอกเรานะ เพราะอะไร เพราะทุกคน ตนเห็นตน รักตน ตนต้องเห็นแก่ตน การเห็นแก่ตัว สิ่งที่เราเห็นแก่ตัวมันก็เท่ากับไปพอกพูนกิเลส ไปเห็นกิเลสใหญ่ขึ้นมา กิเลสจะอ้วนท้วน เข้มแข็งกับจิตดวงนั้นมาก แต่จิตที่ไม่เห็นแก่ตัว กิเลสมันจะไม่ใหญ่ขึ้นมาได้หรอก เพราะอะไร เพราะเราใช้ธรรมขัดเกลามัน

เวลาพระเวลาถือธุดงค์วัตร ธุดงค์ ๑๓ เราบวชมาแล้ว เราบวชมาเป็นศากยบุตรด้วยกัน ทำไมเราต้องมาถือธุดงค์ให้มันลำบาก เราก็กู้ใช้ชีวิตการดำรงชีวิตของภิกษุไป สิ้นในศีล เราไม่ผิดศีล เราถูกต้องทำนองคลองธรรม เราก็กู้ไม่มีความผิด แต่เราต้องการอะไรล่ะ ถ้าเราต้องการสิ่งที่เป็นประโยชน์กับเรา เราต้องการเข้าถึงธรรม เพราะองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ากราบธรรม แล้ว

ธรรมก็มีอยู่ในปัจจุบันนี้ แต่ขณะที่เราศึกษามานี้เราว่าเป็นธรรมแล้ว เพราะเป็นธรรมโดยกิเลสมัน อ่างอิงใจ กิเลสอ่างอิงว่าสิ่งนี้เป็นธรรม ถ้าไม่ได้ศึกษาพระไตรปิฎก ไม่ศึกษาธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า นี่ไม่ใช่ธรรม แล้วเวลาประพฤติปฏิบัติก็เอาธรรมนี้สวมคอไว้

คุณิ เรื่องประดับ เรามีเรื่องประดับมหาศาลเลย เวลาไปไหนมันสะดวกสบายไหม มันมี แต่สิ่งที่ให้ภัยกับตัวนะ ไปที่เปลี่ยวก็ไม่ปลอดภัย สิ่งต่างๆ ก็ไม่ปลอดภัย นี่ก็เหมือนกัน ไปศึกษาธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า มันเป็นเรื่องประดับใจ มันไม่ใช่สมบัติของเราหรอก พอเป็นเรื่องประดับใจ กิเลสก็อ่างอิงนะ สร้อยคอก็ของเรา กำไลก็ของเรา ถือว่าปฏิบัติธรรม สติ ก็เป็นอย่างนี้ สมาธิก็เป็นอย่างนี้ ปัญญา ก็เป็นอย่างนั้น แล้วกิเลสมันร้ายกาจมาก มันสร้างอาการ เป็นสภาวะแบบนั้น มันสร้างอาการนะ เป็นสัญญาอารมณ์ มันเป็นเรื่องของการหลอกตนเอง ถ้า หลอกตนเอง ธรรมะอ่อนแอขนาดนี้นะ เรา ในหัวใจเรา

สิ่งที่จะสัมผัสธรรมได้คือหัวใจของสัตว์โลก เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ ธรรมแสดงธรรม เทวดา อินทร์ พรหม ตรัสรู้เป็นหมื่นเป็นแสน เพราะอะไร เพราะมีหัวใจ เหมือนกัน มีความรู้สึกเหมือนกัน แต่สัตว์นรกสัตว์เดรัจฉานไม่มีโอกาส แต่ทำไมช่างตอนอยู่ป่าเล ไลยก็ ช่างกับลงไปอุปฐากองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ละ สิ่งที่อยู่อุปฐากได้ เพราะอะไร เพราะปรารถนาพระโพธิสัตว์เหมือนกัน สิ่งที่เขาเป็นสัตว์เขายังปรารถนาความดี แต่เขาไม่สามารถมีปัญญาที่จะชำระกิเลส ไม่มีปัญญาสามารถเข้าถึงธรรมได้ แต่เขาสร้างบารมีได้

เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระโพธิสัตว์เกิดเสวยชาติต่างๆ เสวยชาติเป็นสัตว์ ก็เป็นหัวหน้าสัตว์ เป็นสิ่งที่ชักให้สัตว์นั้นมีความร่มเย็นเป็นสุข ทำให้สัตว์นั้นไม่มีภัยเข้ามาถึงหมู่ สัตว์หมู่นั้น หมู่สัตว์หมู่นั้นใช้ชีวิตแบบมีความสุข เพราะหัวหน้าดี พระโพธิสัตว์เกิดสภาวะแบบ นั้น สัตว์เกิดสภาวะแบบนั้น สภาวะนั้นเข้าถึงธรรมไม่ได้

แล้วเราเกิดเป็นอะไร? เราเกิดเป็นมนุษย์ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเกิดเป็นมนุษย์ เวลาตรัสรู้ธรรมขึ้นมา ทำไมเทศนาว่าการเทวดา อินทร์ พรหมได้ละ เพราะเทวดา อินทร์ พรหม เขาไม่เข้าใจเรื่องอริยสัจ เขาเกิดมาเสวยชาติ เสวยชาติที่ว่าเป็นเทวดา เป็นอินทร์ เป็นพรหมของเขา แต่เพราะมีอำนาจวาสนา เพราะองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ผู้ที่กราบธรรม ผู้ที่เข้าถึงธรรม หัวใจเข้าสัมผัสกันได้ มีเทศนาว่าการเป็นอาจารย์ของเทวดา เป็นอินทร์ เป็นพรหม แล้วเราละ เป็น

อาจารย์สอนเราให้มันเข้มแข็งขึ้นมา ให้หัวใจมันเข้มแข็ง ให้หัวใจอย่าอ่อนแอ อ่อนแอไปกับกิเลส นะ อ่อนแอมาก แล้วชีวิตนี้เกิดตายๆ

เวลาศึกษาธรรมศึกษามาแบบผู้ที่ปรีชาดี ศึกษามาแล้วก็เอามาเป็นวิชาชีพนะ นี่มีมหาศาล เลย ศึกษามาเพื่อเป็นวิชาชีพออกไปเขียนตำรับตำรา ว่าสิ่งนี้เป็นการจรจรโลงสังคม...ใช่ เป็นการจรจรโลงสังคม ถ้าสังคมที่ดี สังคมของชาวพุทธ สิ่งที่เป็นชาวพุทธ สิ่งนี้ชีวิตของเรา เราก็ออยู่ในสังคมที่มีความร่มเย็นเป็นสุข เหมือนสัตว์น้ำ ในน้ำมีออกซิเจน ในน้ำมีอาหาร สัตว์น้ำจะมีความร่มเย็นเป็นสุข สังคมเหมือนกระแสน้ำ มนุษย์เหมือนสัตว์น้ำอยู่ในสังคมนั้น อันนี้เป็นสังคม ก็เกิดตายไป เกิดตาย

ถึงบอกว่าใจไม่สัมผัสธรรม ใจเข้าไม่ถึงธรรม ถ้าใจไม่สัมผัสธรรม ไปสัมผัสสิ่งที่เป็นเฟอร์นิเจอร์ สิ่งที่เป็นเพชรนิลจินดาขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เป็นเพชรนิลจินดาจริงๆ แม้แต่สติ สมาธิ แค่นี้มันเป็นยอดของเพชรนิลจินดาที่เราจะเอามาเกิดกับใจของเรา ชื่อของสติ ชื่อของเพชรนิลจินดา มันอยู่ในตู้ประดับ มันอยู่ในที่ต่างๆ ก็เป็นสิ่งที่มีความค่าอยู่ในตู้ เราตายไป เราเกิดเขาก็อยู่ของเขาย่างนั้นนะ สติ คำว่า “สติ” มันก็อยู่ในพระไตรปิฎกอย่างนั้นละ

แต่ถ้าเราตั้งสติของเราขึ้นมา เราทำสมาธิของเราขึ้นมา มันเป็นมาจากใจของเรา มันเป็นสมบัติของเรานะ มันเกิดขึ้นมาจากใจ นี่ใจสัมผัสอย่างนี้ไง เฟอร์นิเจอร์อยู่แต่ข้างนอก สิ่งที่ว่า เป็นเครื่องประดับมันอยู่ข้างนอก เราเอามาสวม เวลาเราทำความสะอาด เราก็ถอดออก มันเป็นคนของเรา ไหม แต่มันเป็นเครื่องประดับ มันเป็นสิ่งที่ว่า เป็นปัจจัย คนมีเครื่องประดับมากกว่าคนนั้นมีอำนาจวาสนา คนไม่มีเลยเป็นคนทุกข์คนยาก แต่หัวใจมีเท่ากันนะ หัวใจมีโอกาสเหมือนกัน

ในสมัยพุทธกาล กษัตริย์ก็ออกบวช คนทุกตะเข้ใจก็ออกบวช เวลาสำเร็จเป็นพระอรหันต์นี้เท่ากัน เวลาบวชเข้ามาในศาสนาพุทธเรา จะยากดีมีจนก็ศากยบุตรเหมือนกัน เป็นบุตรขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เป็นผู้ที่สืบทอด ถ้าเราสืบทอดจากการศึกษามา ศึกษาตามันเป็นเครื่องเหมือนกับแว่น เรามีแว่นส่อง เราจะเห็นอะไรชัดเจน แล้วเรามีแว่น เราก็เที่ยวส่องคนอื่น ใจเราไม่ส่องตัวเราเอง

ถ้าเราส่องตัวเราเอง จากปรีชาดีมันก็จะ เป็นปฏิบัติ ถ้าเป็นปฏิบัติละ นี้ธรรมจะเกิดตรงนี้ ธรรมจะเกิดตรงนี้นะ ธรรมคือสัมผัสที่ใจเท่านั้น เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ ธรรมขึ้นมาจากโคนต้นโพธิ์ ไม่มีตำรับตำราเลย ไม่มีคนชี้หน้าเลย ระหว่างกายกับใจอยู่โคนต้นโพธิ์

แล้วคันโพธิ์สมัยปัจจุบันนี้ก็มีนะ ร่างกายเราก็มี หัวใจเราก็มีนะ แล้วธรรมอยู่ไหน มันมีแต่ความทุกข์ มันมีแต่สิ่งที่ทำลายหัวใจ หัวใจนี้เราร้อน เราร้อนเพราะอะไร เพราะมันมีกิเลสตัดหาความทะยานอยาก

แล้วกิเลสตัดหามันคือใครล่ะ? กิเลสคือวิชา สิ่งทีอวิชาพาให้จิตดวงนี้มาเกิด จิตดวงนี้เพราะมีอวิชาถึงได้เวียนตายเวียนเกิด เวียนตายเวียนเกิดมา แล้วเกิดมามีโอกาสสภาวะแบบนี้ คุณใช้เวลาทางโลกเขา เขาขอ โอกาส ขอให้เราได้โอกาส ถ้าเราทำผิดพลาดไปก็ขอโอกาสได้แก้ตัว นี่เขายังขอโอกาสกันเลย แล้วเราเกิดมา ชีวิตมีโอกาสนานนี้ แล้วเราไม่สนใจเลยนะ

ธรรมจะเรียวแหลมไปแน่นอน แน่นอน เพราะองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าพูดแล้วหนึ่งไม่มีสอง ศาสนานี้มี ๕,๐๐๐ ปี แล้วนี่ถึงพุทธกาล องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าพยากรณ์ว่า ถึงพุทธกาลศาสนาจะเจริญอีกหนหนึ่ง จะเจริญอีกหนหนึ่งนะ แล้วมันก็เป็นสายบุญสายกรรม

สายบุญสายกรรมตั้งแต่หลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่น ครูบาอาจารย์รื้อค้นมา ท่านเจ้าคุณอุบาติพยายามจะรื้อค้น พยายามสร้างสมศากยบุตร สร้างสมสาวกเพื่อให้รื้อค้นในศาสนา สิ่งนี้สร้างสมขึ้นมา แล้วเป็นสายบุญสายกรรม ถ้าไม่มีสายบุญสายกรรม ผู้ที่จะมารื้อค้นเข้าไป เหมือนเอาใจเข้าไปสัมผัส ไม่ใช่ศานานกแก้วนกขุนทอง นกแก้วนกขุนทองเวลาเขาพูดมา สัตว์พูดได้นี้เขารู้ความหมายไหม เขาพูดเพราะเขาได้รางวัล เขาพูดแล้วเขาจะได้อาหาร เขาไม่เข้าใจในความหมายนั้นหรอก

นี่ก็เหมือนกัน สิ่งที่เป็นตำรับตำรา สิ่งที่เป็นพระไตรปิฎกที่สืบทอดกันมาก็ศึกษากันมาแล้วก็ค้นคว้ากันมา เข้าใจ ไม่เข้าใจ สิ่งนี้ก็เป็นประเพณีวัฒนธรรม เป็นชาวพุทธ สังคมชาวพุทธ ไม่ปฏิเสธนะ ว่าสังคมชาวพุทธ นี่ยิ้มสยาม ยิ้มออกมาจากใจ สิ่งนี้เพราะศาสนาพุทธเป็นศาสนาเดียวที่สอนย้อนกลับมาที่หัวใจ ไม่อ้อนวอน ไม่กล่าวขอสิ่งใดๆ ทั้งสิ้น สิ่งนี้ให้ทำดีดีกว่าการอ้อนวอน ทำดีดีที่ไหนล่ะ ทำดี สละทาน สิ่งนี้เป็นดีก็เป็นสังคม สิ่งที่เป็นสังคมทางโลก ธรรมะก็ได้แค่นี้ เข้ากันได้แต่สัญญาอารมณณ์ เข้ากันได้แต่เรื่องพิธีกรรม

พิธีกรรม ถ้าพิธีกรรม สิ่งทีพิธีกรรมกับความเป็นจริงล่ะ ถ้าพิธีกรรมเราทำกันมา ทาน ศีล ภาวนา สิ่งที่เป็นทาน ให้ทานร้อยหนพันหนไม่เท่ากับถือศีลบริสุทธิ์หนหนึ่ง ถ้าศีลบริสุทธิ์นะ ถ้าศีลไม่บริสุทธิ์ศีลก็เป็นว่าสูญ ศีลมาจากไหนๆ? ศีลคือความปกติของใจ ถ้าจิตปกติไม่ทำสิ่ง

ผิดพลาดเลย มันเป็นศีลร้อยเปอร์เซ็นต์ แล้วศีล ๕ ศีล ๘ ศีลตัวเลข อธิศีล ศีลทำจิตใจให้มันสงบ ถือศีลร้อยหนพันหนไม่เท่ามีสมาธิหนหนึ่ง สมาธิหนหนึ่งไม่เท่ากับปัญญาหนหนึ่ง

แล้วเราจะเอาสิ่งใดไปสัมผัส สิ่งนั้นเวลาโต้แย้งกัน เวลาใส่แว่นนะ ใส่แว่นสี ใส่แว่นต่างๆ แล้วก็จับผิดกัน ผิดอย่างนั้น ปฏิบัติอย่างนั้น ผิดอย่างนี้ ศีลไม่บริสุทธิ์อย่างนั้น นั่นมันเรื่องของเขานะ เรื่องของเขา

คนเราเกิดมาโดยกรรม กรรมทำให้จิตเป็น...กรรมจำแนกสัตว์ให้เกิดต่างๆ กัน จิตนิสัยคนไม่เหมือนกัน โทสจริต โมหจริต สิ่งที่เป็นจิตนิสัย สิ่งนี้มันก็พอกพูนเอากิเลสมา สิ่งใดกระทบจิตใจเรานี้เราหวั่นไหวมาก แต่คนอื่นกระทบแล้วทำไมเขาไม่หวั่นไหวเลยละ สิ่งใดถ้ามันตรงกับจริต ตรงกับนิสัย มันจะแทงเข้าไปที่หัวใจเลย สิ่งใดถ้าไม่ตรงจิตไม่ตรงนิสัย อะไรมานี้มันมองเห็นเป็นของเล็กน้อย มันไม่เก็บเข้ามาในหัวใจใจ นี่เป็นจิตนิสัยนะ

ในการประพฤติปฏิบัติก็เหมือนกัน ถ้ามีการประพฤติปฏิบัติ มันเป็นจริตของเขา มันเป็นหน้าที่ของเขา มันเป็นการกระทำของเขา เขาทำของเขาถือประโยชน์ของเขาก็ได้ของเขา ถ้าของเราละ ของเราเราก็ต้องย้อนกลับมา เพราะอะไร เพราะความสัมผัสมันอยู่ตรงนี้ สิ่งที่เป็นว่าใจสัมผัสธรรม ถ้ามันไม่มีใจ ธรรม สภาวธรรม คุณิ ดูอย่างที่ว่าสิ่งที่วัตถุต่างๆ เขาจะรู้อะไรกับเขา เขาไม่รู้อะไรเลย เราไปประกอบเขาขึ้นมา เราไปสร้างสิ่งนั้นขึ้นมา เราไปหาสิ่งนั้นขึ้นมา แล้วเราทำขึ้นมา เราต่างหากเป็นคนดีใจ เสียใจ

เวลาเราสร้างวัด สร้างสิ่งในศาสนา สิ่งนั้นเพราะอะไร เพราะหัวใจเรามีเจตนา เราทำเพราะมีศรัทธา เราจะจรจรโลงศาสนาด้วยศาสนวัตถุ ศาสนวัตถุเพื่ออะไร? เป็นที่อาศัย เห็นไหม นกมีรัง มีรัง ภิกษุผู้บวช ผู้ที่อาศัยประพฤติปฏิบัติ ถ้ามีรังมีรังเราอาศัยสิ่งนั้น เพราะเราอาศัยบุญกุศลด้วย ถ้าเราทำสิ่งนั้น เราเป็นผู้เสียสละ เนื่อนานูญของโลก ถ้าเราสละสิ่งนั้นไปมันก็ย้อนกลับมาที่เราก่อสร้าง การกระทำสิ่งต่างๆ นี่มันเป็นสิ่งที่ทำไว้ในโลกนี้

แต่หัวใจละ หัวใจที่สละไป ก็ไปเกิดเป็นเทวดา เป็นอินทร์ เป็นพรหม เพราะอะไร เพราะได้วิมาน ได้สละสิ่งต่างๆ สิ่งนี้ธรรมะอ่อนๆ แต่โลกเขาทำกันนะ เขาบอกว่า สิ่งที่ทำไป บางทีมันแบบว่าเกินกว่าเหตุ สิ่งที่สร้างไปแล้วมันไม่มีใครใช้อาศัย...สละขนาดไหน ผู้ที่ใจกว้างใจแคบนี้มันเป็นการกระทำของเขา สิ่งนั้นของเขานะ เขาได้ขนาดนั้น

แต่ถ้าเรามาปฏิบัติละ ถ้าจิต ปัญญาวิมุตติ ถ้าใช้คำบริกรรมมันไม่เข้ามา สิ่งที่เกิดนั้นสงบไม่ได้ ถ้าจิตสงบไม่ได้เอาอะไรวิปัสสนา จิตต้องสงบก่อน เขาว่าใช้ปัญญาไปเลย เราประพฤติปฏิบัติใช้ปัญญาไปเลย ความทำความสงบของใจเป็นสิ่งที่ไม่มีปัญญา ทำให้เสียเวลาลำเวลา ผู้ที่ทำความสงบของใจไม่มีปัญญาเลย เป็นผู้ที่ไม่มีผู้นำ

ถ้าใช้ปัญญาเลยนะ นักปราชญ์นะ ในศาสนาเรามีมหาศาลเลย ยิ่งศึกษาขนาดไหนก็บอกว่าไม่เข้าใจๆ แล้วบอกปัญญาขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าลึกซึ้ง...ใช่ พุทธวิสัยเป็นอนินไตย อันหนึ่งที่เราเข้าไปไม่ถึงแน่นอน

แต่ขณะที่สิ่งที่ผู้ที่ประพฤติปฏิบัติ “ผู้ใดเห็นธรรมผู้นั้นเห็นตถาคต” องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเรียกร้องให้พวกเราเข้าไปพบท่านนะ ถ้าเราผู้ใดปฏิบัติธรรม ผู้ใดเห็นธรรม ผู้นั้นเห็นองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ถ้าสิ้นกิเลสมันเสมอกันนะ มันเท่ากัน องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นพระอรหันต์ ครูบาอาจารย์ของเราที่ประพฤติปฏิบัติมานี้ปฏิบัติญาณคนว่าเป็นพระอรหันต์ในหมู่คณะ ในวงในใจ ในวงใน ในวงของผู้ที่ประพฤติปฏิบัติ

คนที่เป็นผู้ชี้นำต้องเป็นผู้ที่ตาสว่าง คนตาบอดชี้ไม่ได้ คนตาบอดก็ชี้พวกตาบอดด้วยกัน คนที่มีหูมีตาจะชี้สิ่งที่พวกเราก้าวหน้าทางไป สิ่งที่เราประสบประพฤติปฏิบัติมาที่ประสบ ครูบาอาจารย์ท่านไม่ประสบ ท่านจะชำระกิเลสไม่ได้หรอก ท่านต้องประสบสิ่งนี้มา เพียงแต่ว่าเวลาท่านพูดออกมาเราจะเชื่อหรือไม่เชื่อ ถ้าเราไม่เชื่อ ไม่เชื่อเพราะอะไร เพราะเราไม่เห็น เราไม่รู้ เพราะเราตาบอด เราตาบอดมันไม่ยอมรับคนตาดีหรอก เพราะมันคิดว่าคนตาดีจะมาหลอก นี้กิเลสมันร้ายอย่างนี้แหละ ทั้งๆ ที่เราเจอครูเจออาจารย์นะ ครูอาจารย์ที่หูตาสว่างจะชี้นำอย่างนี้

ต้องจิตนี้เป็นผู้วิปัสสนา ถ้าจิตเป็นผู้วิปัสสนาเพราะอะไร จิตพาตายพาเกิด เวลาเกิด ชีวิตนี้ต่ำกว่าธรรมะ เพราะถ้าเราตายเราเกิด เราไม่เจอธรรมที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ เราไม่มีโอกาสหรอก เป็นไปไม่ได้เลย ถ้าเราจะมีโอกาส เราที่ไม่มีศาสนา ผู้ที่ออกมาประพฤติปฏิบัติต้องเป็นพระปัจเจกพุทธเจ้า ฟังสิว่า คำว่า “พระปัจเจกพุทธเจ้า” ต้องสร้างสมบุญญาธิการขนาดไหน แล้วอย่างเรามีโอกาสเป็นอย่างนั้นไหม

แต่ถ้าไม่มีโอกาส แล้วธรรมปัจจุบันนี้มีไหม? ธรรมปัจจุบันนี้มี แล้วถึงพุทธกาลด้วย มีเพราะอะไร มีเพราะมีผู้รู้จริง ถ้าไม่มีผู้รู้จริงจะเอาธรรมออกมาแสดงได้อย่างไร ถ้าไม่รู้จริงก็ตาบอดคลำช้าง ตาบอดคลำกันไปนะ สิ่งนี้ไม่รู้จริงหรอก องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าว่าอย่าง

นั่น...เป็นปริยัติไปหมดเลย มันเป็นสัญญา มันเป็นสัญญาอารมณ์ มันเป็นการคาดหมาย แล้วพอผู้
ที่ตาสว่างรู้จริง ผ่านจากการคาดหมายเป็นความจริง ไม่ยอมรับ ไม่ยอม สิ่งนี้เป็นไปไม่ได้ เพราะ
อะไร เพราะไม่ได้ศึกษา ไม่ได้เรียนจบพระไตรปิฎกจะมารู้ได้อย่างไร ต้องเรียนจบพระไตรปิฎก
ทำแล้วมันถึงจะเกิดสภาวะธรรมขึ้นมา

แล้วเวลาคงศีลสมาธิพระสัมมาสัมพุทธเจ้าอยู่โคนต้นโพธิ์ พระไตรปิฎกอยู่ที่ไหนล่ะ?
พระไตรปิฎกไม่มีเลย แต่คงศีลสมาธิพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้จากธรรมอันนั้น เราไปติดทฤษฎี
กันหมดเลย เราไปติดสิ่งต่างๆ จากที่ว่าต้องเป็นสภาวะแบบนั้น

แต่เวลาใจสัมผัสสละ เวลา “ทุกข์” มันต้องเอาสิ่งที่เป็นทฤษฎีอันนั้นมาทางใหม่ทุกข์เป็น
อย่างนี้ ถ้าพระไตรปิฎกยังไม่ได้เปิด ห้ามทุกข์ ทุกข์เกิดจากจิตนี้ไม่ได้ ห้ามเกิดนะ แต่ถ้าทางแล้ว
เออ! ทุกข์เกิดได้ มันเป็นอย่างนั้นไหม “สุข” เปิดพระไตรปิฎกเลย ถ้ามันเปิดพระไตรปิฎกแล้วถึง
จะสุขอย่างนั้น เป็นอย่างนั้นไหม? มันก็ไม่เป็น

มันเกิดดับ เกิดดับเดี๋ยวนั้น ถ้าสติมันทันเดี๋ยวนั้น มันจะห้ามได้เดี๋ยวนั้น ถ้ามันห้ามจิต
สภาวะแบบนี้มันห้ามได้ ห้ามความเป็นไป ห้ามการไหลของกิเลสที่อ้างอิง แล้วเราตั้งสติของเรา
ขึ้นมา สติเกิดขึ้นมา เราจะมีสติ ถ้ามีสติ เห็นไหม

ขันติธรรม เวลาเราปฏิบัติกันขันติธรรมสำคัญมาก เพราะอะไร เพราะเวลาประพฤติปฏิบัติ
ไป หิว เหนื่อย สิ่งต่างๆ ความขันธ์ ความอดทน ถ้ามีขันตินะ เวทนาเกิด ขณะที่เวทนาเกิด ถ้าเรา
ไม่มีปัญญา แล้วกำลังเรารู้ไม่ได้ ขันติมันเป็นสิ่งที่ว่าเราจะยับยั้งได้ ขันตินะ ทนเอาเฉยๆ ไม่ใช่
ปัญญา

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอก ไม่ถูกทาง แต่มันเป็นวิธีการก้าวเดิน เป็นวิธีการ
วิธีการหนึ่งที่เราจะสะสมกำลังของเรา ที่จะให้จิตมันพัฒนาขึ้นมา ถ้ามันผ่าน ผ่านประสบการณ์
ของใจ ถ้าเรากำหนดพุทโธๆ เวลาเวทนาเกิดมาก แล้วเรายู่กับพุทโธ เรามีขันติ เรามีความวิริยะ
อุตสาหะ ถ้ามีอำนาจเวทนานั้นจะคลายตัวออกไป ถ้าสิ่งที่เวทนาคลายตัวออกไป เราจะเห็น
การเกิดดับของเวทนา ถ้าเราเห็นการเกิดดับของเวทนา เราจะมีเชื่อมั่นในตัวเรามาก ความ
เชื่อมั่น ฟังสิ ความเชื่อมั่น จุดยืนของจิตนี้มันมี กำลังของจิตจะเกิดขึ้นเรื่อยๆ ถ้ากำลังของจิต
เกิดขึ้นเรื่อยๆ ธรรมะจะเข้มแข็ง เข้มข้น เข้มข้นนะ

เวลาธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นศาสดา เวลาเทศนาว่าการไปพระอรหันต์มหาศาลเลย เวลาพระอรหันต์มหาศาลเพราะอะไร เพราะสร้างสมบุญญาธิการมา เกิดสหชาติ ได้ฟังองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า มีศรัทธา มีความเชื่อ แล้วองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจะรู้ถึงจิตนิสัย การสั่งสอน การชี้แนะจะถูกต้อง

เราในปัจจุบันนี้ เราเกิดมาตามทันธรรมและวินัย องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกพระอานนท์ไว้ “ธรรมและวินัยจะเป็นศาสดาของเธอ” คำว่า “ศาสดา” แต่ศาสดาเป็นแค่ชี้ทาง แต่ในการปฏิบัติของเรา เราต้องเข้าไปคลุกฝุ่นเอง ถ้าเราคลุกฝุ่นเอง แล้วจิตมันสัมผัสอย่างนี้ มันจะเข้มแข็งขึ้นมา

เวลากำหนดพุทโธๆ โดยขันติด้วยความอดทน ถ้าเรามีขันติ มีความอดทน เวลาปรียัตติบอก ว่า อันนี้แกก็เลสไม่ได้ เราจะทนอย่างนั้นไม่ได้ ถ้าทนมันเป็นอัตตกิลมณฺญ โยค จะทำให้เราลำบาก...จะทำอะไรก็กลัวทุกขกลัวยาก กลัวลำบากหมดเลย แต่เวลาอยู่ในครรภ์ของมารดา ๙ เดือน เวลาคลอดออกมา เวลาเจ็บไข้ได้ป่วย มันไม่บอกว่ามันลำบากเลยนะ เวลาเจ็บไข้ได้ป่วย เวลาเกิดทุกข์ขึ้นมา มันไม่บอกว่ามันลำบาก แต่เวลาจะทำคุณงามความดีเพื่อจะเอาชนะมัน มันบอกว่าลำบาก เห็นไหม นี่ธรรมะอ่อนแอ

ธรรมในหัวใจเราอ่อนแอมาก ถ้าหัวใจเราอ่อนแอมาก มันจะเข้มแข็งขึ้นมาไม่ได้ มันถึงต้องมีขันติธรรม มีความอดทนอดกลั้น อดทนอดกลั้นแล้วมันจะพัฒนาของมันขึ้นไป ถ้าพัฒนาขึ้นไปนี้ไม่ต้องมีใครบอก ที่หัวใจสัมผัสธรรม สัมผัสธรรมตรงนี้ ถ้ามันมีเข้มแข็งขึ้นมา มันมีความเข้มแข็งของเขา มีชำนาญในวสี ชำนาญในกำหนดพุทโธๆ ตั้งสติอย่างไร จิตสงบเข้ามาอย่างนี้ได้ อย่างไร ถ้าเราตั้งบ่อยครั้งขึ้นไป จิตเป็นเอกัคคตารมณ์ จิตตั้งมั่น

จากจิตที่อ่อนแอ จากจิตที่ล้มลุกคลุกคลาน ถ้าล้มลุกคลุกคลาน เวลาประพฤติปฏิบัติได้บ้าง เสียบ้าง ล้มลุกคลุกคลาน ต้องล้มลุกคลุกคลาน องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกอยู่ ๖ ปี จิปาถะสัญญาที่ว่าปฏิบัติรู้เร็ว พระยสรู้เร็ว พาหิยะจีเปลือยที่ว่างไปไม้ ฟังองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเทศน์คนเดียว สิ่งนี้เป็นสาวก-สาวกะ จิปาถะสัญญา ปฏิบัติฟังทีเดียว ปฏิบัติรู้เร็ว นั่นเป็นเพราะสร้างสมบุญญาธิการมา

แต่ที่เราปฏิบัติ เวไนยสัตว์มันก็ต้องก้าวเดินไปตามแต่อำนาจวาสนา ถ้ามีอำนาจวาสนา นี้ใจสัมผัสธรรม ถ้าใจสัมผัสธรรมจะเห็นคุณธรรมเป็นสมาธิธรรม เพราะจิตตั้งมั่น จากกำหนดที่ว่า ล้มเหลว ขณะที่พิจารณาไป เวลาจิตเสื่อม จิตตั้งเป็นสมาธิแล้วเสื่อมไป นี่มีต้นทุน

จิตตกวานานะ ไม่ใช่สัญญาภาวนา ไม่ใช่อารมณ์ภาวนา ต้องจิตที่เป็นสมาธิถึงจะเป็นภาวนา ถ้าภาวนาขึ้นมา มันจะย้อนกลับไปเป็นวิปัสสนา ถ้าวิปัสสนา ปัญญาเกิดเกิดอย่างนี้ ภาวนามยปัญญาจะเกิดโลกุตตรธรรม

โลกียธรรม เวลาสิ่งที่ศึกษาธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ศึกษาเป็นโลกียธรรมเพราะเป็นสัญญาอารมณ์ไปจำข้อมูลมาเป็นโลกียะ โลกทุกคนศึกษากัน คุณศึกษาด้วยกันได้ก็ประโยชน์ ๑๐๐ ประโยค ๑,๐๐๐ ประโยค เขาก็ศึกษากัน เรียนตามกัน เป็นโลกียธรรม โลกียธรรม แล้วยับยั้งกิเลสได้ใหม่ ผู้ที่มีบุญกุศลเป็นคนดีก็ดีไป ผู้ที่เป็นคนพาล ศึกษาขนาดไหนก็ยังพาลอยู่อย่างนั้นแหละ

แต่ถ้าชำระกิเลส ถ้าสิ่งที่จะชำระกิเลส “โลกุตตรธรรม” โลกุตตรธรรมเกิดจากไหน? เกิดจากมีสัมมาสมาธิ เกิดจากจิตตั้งมั่น แล้วจิตตั้งมั่นถ้าไม่ย้อนกลับมาเป็นโลกุตตรธรรมมันก็เป็นแบบฤทธิชีไพร อาหารคาวสเข้าสมบัติ ๘ สมบัติ ๘ ก็ทำให้ความสงบของจิตขึ้นมาได้ ถ้าจิตสงบขึ้นมา แต่ไม่มีครูไม่มีอาจารย์ แต่เพราะจิตสงบขึ้นมา เพราะองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้...ธรรมที่มีอยู่แล้ว องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้สัมผัสก่อน แล้ววางธรรมไว้อย่างนี้

แล้วเราศึกษา กิเลสมันก็หลอก จิตว่าง จิตมีความสุข จิตนี้เป็นนิพพาน มันก็อ้างอิงไปตลอด เห็นไหม ถ้าจิตใจอ่อนแอยกขึ้นวิปัสสนาไม่เป็น ถ้ายกขึ้นวิปัสสนาไม่เป็น สิ่งที่ว่าพิจารณากายนอกเข้ามา พอมันปล่อยเข้ามาเป็นสมณะ จิตว่างหมดก็เข้าใจว่านิพพาน...มันจะนิพพานมาจากไหน มันมีแต่การ เป็นภารโรง พาลให้จิตของเราหมดโอกาสที่จะเข้าถึงธรรม เพราะอะไร เพราะสิ่งที่กิเลสมันชักดึงกลับออกไปเป็นโลกียธรรม

แต่ถ้าเป็นโลกุตตรธรรม จิตสงบแล้ว ถึงว่าปัญญาชอบ ปัญญาชอบในอะไร มูลฐานของจิต มูลฐาน ปฐมจิต จิตที่เกิดขึ้นมากิเลสมันอยู่ที่ไหน? มันอยู่ที่จิตนี้ จิต เราจะแก้ไขจิตของเรา เพราะอะไร เพราะมันมีอุปาทาน มันมีความเห็นผิด ความเห็นผิดที่ไหน? ความเห็นผิดว่าสิ่งต่างๆ นี้เกิดมากก็ไม่อยากตาย สมบัติมีกับเราใช้แล้วก็ไม่รู้จักหมด สิ่งต่างๆ จะอยู่กับเราตลอดไป

มันเป็นไปได้หรือไม่หรือ บรรพสิ่งนี้เป็นอนิจจัง “สิ่งใดเป็นอนิจจัง สิ่งนั้นเป็นทุกข์ สิ่งใดเป็นทุกข์ สิ่งนั้นเป็นอนัตตา” อันนี้มาจากไหน? อันนี้เป็นอริยสัจ อันนี้เป็นสัจจะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่ใจขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสัมผัสแล้ว แล้วบอกเป็นเล่านิทานให้เราฟัง บอกเป็นตำรับตำราคือเล่านิทาน

ถ้าเราปฏิบัติขึ้นมา มันเกิดมาจากไหน ถ้ามันเกิดขึ้นมาจากใจเรา ไม่ใช่นิทาน มันเป็นความจริง กิจจญาณ ถ้ากิจจญาณเกิดขึ้นมาจากใจ ความสัมผัสของใจเกิดจากการกระทำอย่างนี้ ถ้าทำการกระทำอย่างนี้เกิดขึ้นมา สิ่งที่เราทำได้ สิ่งที่เราทำเป็น สิ่งที่เราขึ้นมาเข้าไป มันก็ไปเห็นจากภายใน มันเป็นอนิจจังไหมละ สิ่งที่มีมันเป็นอนิจจัง แล้วเราไปยึดมันทำไมละ ถ้าเราไม่ยึดมัน ทุกข์เกิดไหม? ทุกข์ไม่เกิด ถ้าทุกข์ไม่เกิด มันคืออะไร? มันเป็นอุเบกขา อุเบกขาเพราะอะไร เพราะมันปล่อยไม่ได้ มันปล่อยไม่ได้เพราะอะไร เพราะมันเข้าไปไม่ถึงธรรม เข้าไม่ถึงธรรมหรือ

โลกุตตรธรรมก็มีอ่อนมีแก่ โลกุตตรธรรมเข้าไปแล้ว สิ่งนี้เป็นโศคาปัตติมรรค มรรคญาณเกิดนะ ถ้ามรรคญาณเกิด ผู้ที่ประพฤติปฏิบัติเห็นปัญหาการก้าวเดินของปัญญานี้มันจะมหัศจรรย์ธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามาก แล้วสิ่งที่ศึกษากัน สิ่งที่ว่าป็นธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่ศึกษากันอย่างนั้น สิ่งนั้นมันเปลือกๆ สิ่งที่เป็นเปลือกๆ เพราะอะไร เพราะมันเป็นสัญญา มันเป็นสิ่งที่ไม่เข้าถึงตัวของจิต ถ้าเข้าถึงเนื้อหาของจิต ปัญญามันจะเกิดสภาวะแบบนี้ นี่โลกุตตรธรรมเกิด

ถ้าโลกุตตรธรรมเกิด เกิดจากอะไร? เกิดจากสัมมาสมาธิ ถ้าไม่มีสัมมาสมาธิเป็นพื้นฐานนี้เจโตวิมุตติ ถ้าเกิดโดยปัญญาเป็นพื้นฐาน ถ้าเป็นปัญญาก็ต้องเป็นปัญญาโลกุตตรปัญญา ไม่ใช่โลกียปัญญา โลกียปัญญาก็ควรควรวางขนาดไหน วางมาขนาดไหน ก็เข้าสมณะ คำว่า “สมณะ” คือมันปล่อยไป สิ้นสุดกระบวนการของพลังงานต่างๆ แล้วแต่ มันต้องอยู่ตัวของมัน มันเผาไหม้สิ่งต่างๆ ออกหมดไปแล้ว มันก็ต้องไม่สืบต่อไป สิ่งนั้นเพราะมันไม่ใช่สิ่งมีชีวิต เราเผาไหม้วัตถุต่างๆ พอหมดแล้วก็ดับไป มันไม่มีชีวิตนะ

แต่ถ้าจิตนี้มันมีชีวิต ความคิดมันเป็นอาการของใจ ไม่ใช่ตัวใจ ขณะที่เราใช้ปัญญาได้เข้ามาในโลภียปัญญา สิ้นสุดกระบวนการของมันคือปล่อย ปล่อยก็ขาดสติ ถ้าขาดสติ มันไม่เป็นสัมมาหรือ แต่ถ้ามีสติควบคุมความคิดของเราไปเรื่อยๆ มีสติควบคุมความคิดนะ ความคิดเกิดขึ้นมาเรามีสติของเรา เพราะเราเชื่อธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แล้วปัญญาวิมุตติเราใช้

สติควบคุมไป ตามความคิดของเราไป พอมันจบสิ้นกระบวนการความคิด “อ้อ! หยุดได้หรือ” สติมันมี มันมีสติ มันมีความรู้สึก มีสติมีความรู้สึก มันก็มีสติเข้ามา ถ้าสติเข้ามา สิ่งนี้มันถึงจะเป็นสัมมา

ถ้าเป็นสัมมาคือมันหยุดของมัน ไม่ใช่มีจลา มีจลา มันคิดของมัน สภาวะมันมันจบสิ้นกระบวนการ มันเหมือนกับสิ่งไม่มีชีวิตเลย แต่ถ้าสิ่งที่มีชีวิตเพราะอะไร เพราะถ้ามันหยุดแล้วมันดับแล้วเดี๋ยวก็เกิดอีก ถ้าเกิดอีกคืออะไร? คือมารมันพาเกิด แต่ถ้าปัญญามันเท่าทัน เกิดอีกก็ใช้ปัญญาใคร่ครวญต่อไป มันจะปล่อยวาง ปล่อยวาง ปล่อยวางเข้ามาอย่างนี้ แล้วถ้ามีสติ ปล่อยวางเข้ามา ปล่อยวางนะ มันปล่อยวาง

คูสติ เวลาเราพิจารณาเข้าไป เราใช้คำบริกรรมของเรา เจโตวิมุตติ เราใช้ปัญญาของเรา พุทโธๆ เข้าไป ถ้าจิตมันเป็นขณิกสมาธิ อุปจารสมาธิ อัปปนาสมาธินะ จิตมันปล่อยวางกายได้ เวลาจิตสงบขึ้นมาไม่รู้เรื่องต่างๆ เลย ขณะที่จิตมันสงบมันปล่อยวางกาย ปล่อยวางกายอย่างนี้ มันปล่อยโดยสมาธิ มันปล่อยโดยความสงบของจิต มันไม่รู้ มันปล่อยแบบไม่มีเหตุไม่มีผล นี่ไง ตัดในสมาธิ

แต่ถ้ามันใช้ปัญญาเข้าไป การจะปล่อย ถ้าพิจารณากายย้อนไปเห็นกาย แล้วใช้ใคร่ครวญ กายไปๆ มันปล่อยขนาดไหน มันก็เป็นตทังคปหาน มันเป็นตทังคปหานเพราะมันปล่อยชั่วคราว แต่ถ้าเราใช้ปัญญาไล่ต้อนเข้าไปเรื่อยๆ ทำซ้ำ พิจารณาซ้ำบ่อยครั้งเข้า มันจะเริ่มต้นจากการปล่อยอย่างนั้น มันลึกเข้าไปๆ จนถึงที่สุดมันจะขาด มันจะเป็นสมุจเฉทปหาน การขาดอย่างนี้ มันถึงจะเห็นว่ากายนี้ไม่ใช่เรา เรานี้ไม่ใช่กาย ขาดจริงๆ ขาดโดยมีเหตุมีผล นี่คือโลกุตตรธรรม

แต่ถ้าเราใช้ปัญญา นี่ก็เหมือนกัน เวลาเราใช้ปัญญาเข้ามา มันปล่อยวางขนาดไหน แล้วมีสติ มันก็เกิดอีก พอเกิดอีก เราก็ใช้ปัญญาใคร่ครวญไปๆ พอจิตมันสงบเข้ามาถึงเป็นสัมมา พอสมควร ต้องสังเกตจิตมันเสวยอารมณ์ ขณะที่มันปล่อยเข้ามา มันปล่อยโดยกำลังของสติ ปล่อยเฉยๆ ปล่อยไม่มีเหตุไม่มีผล สิ่งนี้ไม่ใช่โลกุตตรธรรม

แต่ถ้าเป็นโลกุตตรธรรม จิตเวลาออกรู้สึกเราจะจับได้ ออกรู้สึกไป จิตเสวยอารมณ์ ขณะที่ความคิดเป็นปกติของเรา เวลาความคิดเกิดขึ้นมา เราไม่รู้หรือ จิตก็คือเรา ความคิดก็คือเรา ความรู้สึกก็คือเรา ทุกข์ก็คือเรา สุขก็คือเรา คือเราไปหมดเลย เห็นไหม ขยำมันทั้งหมดเลย ทั้งเปลือกทั้งแก่นทั้งอะไรขยำมันหมดเลย นี่โลกียธรรม สภาวะธรรมเป็นแบบนี้ เข้าใจสภาวะธรรม

แบบนี้ ธรรมอย่างนี้มันเป็นธรรมของสิ่งที่เราศึกษามา มันเป็นธรรมภาคปริยัติใจ ไม่เข้าใจอะไรเลย

แต่ถ้าเราใช้ปัญญาใคร่ครวญเข้ามา ให้มันสงบเข้ามา สติ สมาธิมันจะเกิดขึ้นมาจากใจของเรา ไม่ใช่ในตำราแล้ว แล้วถ้ามันสังเกต สังเกตนะ ตั้งสติให้ดี เสวยอารมณ์ จิตเวลามันจะเป็นความคิด พลังงานมันต้องมีก่อน แล้วมันจะเข้าไปในสัญญา มโนวิญญาณปิ นิพพิณฑติ มโนสมุสสุเสปิ นิพพิณฑติ มโนคือหัวใจ

เวลาเราเหม่อลอยนะ คนสบายใจ เหม่อ ไม่มีสติ ไม่มีความคิดเลย สบายๆ อยู่อย่างนั้นแหละ แต่ถ้าเรามีสติ สบายขนาดไหนก็ต้องมีสติ ถ้ามีสตินี้สัมมา แล้วถ้ามีความรู้สึกขึ้น มันก็มีข้อมูลของเขา มันเป็นสิ่งมีเหตุมีผลหมด สิ่งใดที่ลอยมาในโลกนี้ไม่มี วัตถุมันคิดไม่ได้ วัตถุต่างๆ คิดไม่ได้ ไม่มีปัญญา แต่มนุษย์คือจิตที่มีชีวิตนี้คิดได้ สิ่งที่เกิดได้ คิดได้อย่างนี้มันเป็นธรรมชาติ มันเป็นธรรมชาตินะ ธรรมชาติเพราะอะไร

เพราะมนุษย์มีขั้น ๕ เวลาเทวดามีขั้น ๔ พรหมขั้น ๑ เราอยู่ในสถานะไหน ภพใด ชีวิตจะมีสถานะของชีวิต มันจะมีสภาวะแบบนั้น นี่เราเป็นมนุษย์ เรามีขั้น ๕ ธาตุ ๔ และขั้น ๕ หัวใจตัวหนึ่ง หัวใจตัวพลังงาน เวลาออกมาเป็นขั้น ๕ สัญญาคือสิ่งที่ข้อมูลที่อยู่ในหัวใจ ถ้าสัญญาปั๊บ เกิดขึ้นชอบหรือไม่ชอบ วิญญาณรับรู้ สังขารปรุงแต่ง แล้วก็คิดเป็นอารมณ์ไป ถ้าสติทัน เราเห็นการเสวยอย่างนี้ เราจับได้ ถ้าจับได้ปัญญาเกิดตรงนี้ จับได้นะ จะเห็นความเป็นไป ความคิดมันอยู่ที่เริ่มต้น มันอยู่ที่การเป็นไป มันมีเหตุมีผล แล้วเราสามารถหยุดได้ ถ้าเป็นปัญญาอบรมสมาธิมันก็หยุดของมันได้โดยธรรมชาติของเขา

แต่ถ้าเป็นโลกุตตรปัญญาเห็นความเป็นไป แล้วปัญญาจะไล่ตาม ไล่ตามความคิดนี้ไป ถ้าเป็นสังขาร อากาที่เป็นความคิดอย่างนี้เป็นความปรุง อากาอย่างนี้เป็นอาการับรู้ เวลาขั้น ๕ นะ รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ กองใหญ่ๆ มันเป็นกองนะ เราแยกความคิดนี้เป็นเรา สรรพสิ่งนี้เป็นเรา อารมณ์ความรู้สึกเรตามไม่ทันเลย ขณะที่เรารับได้อารมณ์ความรู้สึกแยกได้เป็น ๕ กอง เห็นไหม หยาบมาก แยกได้เป็น ๕ กองเหมือนภูเขา ๕ ลูก เหมือนเกลียวเชือก ๕ เกลียวแล้วพันเป็นเกลียวเดียว ขณะที่พันเป็นเกลียวเดียว เราดึงเชือกนี้ขาดไม่ได้

แต่ถ้าเราคลายเกลียวเชือกออกให้เป็น ๕ เกลียวเชือก แล้วเราปัญญาใคร่ครวญไป มันจะตามแยกเกลียวเชือกเข้าไป สติจะตามเข้าไป แยกที่ปัญญา...หยุด แยกที่สังขาร...หยุด แยกที่เวทนา

...หยุด เวทนาคือความพอใจในความคิด พอใจและไม่พอใจ วิญญาณรับรู้ สิ่งนี้เป็นเรา สิ่งนี้เป็นอะไรต่างๆ สัญชาตปรุงแต่ง แยกได้หมดเลย เกลียวเชือกแยกออก สัญชาตแยกออกไปบ่อยๆ ครั้งเข้าการวิปัสสนาอย่างนี้โลกุตตรธรรม

เห็นจริงๆ นะ เพราะจิตนี้เป็นรูปธรรม จิตนี้ถ้าใครไปจับจิตได้ “อาการของจิต” ในพระไตรปิฎก เวลาหลานของพระสารีบุตรที่เขาภิษณกุญ ไม่พอใจองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ไม่พอใจสิ่งต่างๆ เลย ก็จะมาต่อว่าองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอก “ถ้าเธอไม่พอใจสิ่งต่างๆ เธอต้องไม่พอใจอารมณ์ความรู้สึกของเธอด้วย เพราะอารมณ์ความรู้สึกของเธอเป็นวัตถุอันหนึ่ง”

เป็นวัตถุเลย ถ้าเป็นปัญญาวิมุตติเห็นจิตเป็นวัตถุเลย จับต้องได้ แยกแยะได้ ความเห็นเป็นไปได้ สิ่งต่างๆ แต่ถ้าเป็นเจโตวิมุตติเห็นสภาวะเป็นนิमितเห็นกาย ถ้าเป็นปัญญาวิมุตติ ในการพิจารณาาก็ไม่เห็นกาย แต่ก็แยกแยะสิ่งนี้

เวลาจิตตกวานาจิตนี้จับต้องได้แล้ว แล้วแยกออกได้ มันจะเห็นของมันไป ไม่อย่างนั้นเราจะแยกกิเลสได้อย่างไร เหมือนกับเราสาบ เราสาบสิ่งที่เป็นเส้นใย เราสาบทำความสะอาด เราสาบได้นะ สาบแล้วมันสะอาด สกปรก เราสาบออกไปเรื่อยๆ เราทำความสะอาดไปเรื่อยๆ จิตนี้ก็เหมือนกันเราสาบขั้น ๕ แยกออกไปๆ ความเข้มแข็ง ถ้าเข้มแข็ง จับต้อง สิ่งที่เป็นความลึกกลับมหัศจรรย์

แล้วพูดถึงการปฏิบัตินะ ถ้าวางก้าวเดินอย่างนี้ได้ นะ จุดไฟติดนะ การภาวนาจะสนุกมาก สนุกเพราะอะไร สนุกเพราะมันมีการมีงาน คุณิ เวลาเขาเสพนะ เสพติดปะกัน เขาเสพสิ่งต่างๆ กัน เขายังเพติดเพดินเลย แต่นี่เรากำลังต่อสู้กับกิเลส ระหว่างกิเลสกับธรรมในหัวใจเรามันกำลังต่อสู้กัน มันเป็นการ...จะว่าเสพธรรมก็ได้ ธรรมมันกำลังเจริญ เสพธรรมมันเป็นธรรมะของเรา ธรรมที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าวางไว้ แล้วใจเราสัมผัส ใจเราก่อตัวขึ้นมาเป็นมรรคญาณ เป็นมรรคที่ธรรมจักรหมุนไป เคลื่อนไป ปัญญาใคร่ครวญไป สะไป สางไป สางจิตไป บ่อยครั้งเข้าปล่อย เวลาเสวยอารมณ์จับแล้วใคร่ครวญต่อไป ปล่อย ปล่อย

นี่ต้องทำบ่อยครั้ง คนทำงานชำนาญนะ ดูชานาเขาสิ เขาทำนา ถ้าน้ำเขาดินเขาทุกอย่างพร้อม เขาทำนาของเขาได้นะ เขาทำของเขา เขามีความชำนาญของเขา เว้นไว้แต่เกิดอุทกภัย เกิดภัยแล้ง เขาทำของเขาไม่สมประกอบของเขา นี่ก็เหมือนกัน การวิปัสสนาสมดุลาใหม่ สมาธิ ความ

อิมใจของน้ำ ปัญญา วิธีการ สิ่งต่างๆ ถ้าสมคุณ พิจารณาบ่อยครั้ง ถึงที่สุดนะ ชั้นไม่ใช่เรา เรา ไม่ใช่ชั้น ชั้น ๕ ไม่ใช่เรา เราไม่ใช่ชั้น ๕ ชั้น ๕ ไม่ใช่ทุกข์ ทุกข์ไม่ใช่ชั้น ๕ ชั้น ๕ สักกายทิฎฐิ ๒๐ ขาดออกจากใจ โลกุตตรธรรม ธรรมเข้มแข็งขึ้น

การประพฤติปฏิบัตินะ เริ่มต้นจากจุดนี้เป็นจุดที่ว่ายากเย็นแสนเข็ญกับจุดขั้นสุดท้าย ขึ้น สุดท้ายเพราะชั้น ๕ เพราะกาย กายนอก ภายใน ภายในกาย มันสวสัมพันธ์กันไปได้ ถึงสิ้นสุด กระบวนการการสิ้นสุด เหมือนกับสิ่งที่สืบทอดแล้วขาดออกไป จะต้องแสวงหาใหม่ ธรรมะจะ เข้มแข็งขึ้นไปเรื่อยๆ เป็นขั้นเป็นตอนขึ้นไป ถ้าพิจารณาไปเป็นพระ โสดาบัน เห็นใหม่ ดับชีวิตนี้ ลง ถ้าธรรมสืบทอดไม่ได้ เกิดเป็นเทวดาก็เป็นเทวดาอริยเจ้า ไม่ใช่เทวดาปุถุชน ในวัฏฏะมีทั้ง ปุถุชนทั้งอริยเจ้าปนกันไปอย่างนี้ เพราะมีการสืบทอดในวัฏฏะ

แต่ถ้าวิปัสสนาไปจะเข้มแข็ง ธรรมจะเข้มข้น เข้มแข็งขึ้นไปในหัวใจ เพราะในการ ประพฤติปฏิบัติถ้าธรรมเจริญนะ ถ้ากิเลสมันเจริญมันก็ติดข้องไป การประพฤติปฏิบัติจะต้องก้าว เดินไป ต้องสมบุกสมบัน ล้มลุกคลุกคลานตั้งแต่เริ่มต้นปฏิบัติจนถึงสิ้นกระบวนการของขั้นตอน หนึ่ง แล้วเริ่มต้นขั้นตอนใหม่ก็ล้มลุกคลุกคลาน ล้มลุกคลุกคลานเพราะอะไร เพราะกิเลส เพราะ มารในหัวใจมันต้องขับไล่ ต้องพยายามต่อต้าน สิ่งที่ต้องต้านนะ การประพฤติปฏิบัตินี้ทุกข์เพราะ กิเลสของเราเอง แต่ถ้าธรรมนะจะไม่ให้ผลเป็นบวกกลับกับใครเลย ลบไม่ได้เพราะเป็นธรรม

ธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า สิ่งที่มีอยู่ แต่เป็นสิ่งที่ละเอียดลึกซึ้งแล้วสัมผัส ด้วยใจเท่านั้น อย่างอื่นสัมผัสไม่ได้ จะเป็นสิ่งที่จดบันทึก จะสิ่งต่างๆ นั้นเป็นแค่บอกเป้าหมาย แค่ บอกทางเดินเท่านั้น เป็นแผนที่เครื่องดำเนิน แต่ไม่เป็นความจริงเลย เพราะสิ่งที่เป็นความจริง คุณ ใจ ความรู้สึกทุกข์สุขของเรา เราอยากจะทำอะไรให้คนอื่น เราจะเขียนอย่างไรให้มันซึ่งใจเรา มันสื่อขนาด ไหน มันก็ไม่พอใจเราหรอก

นี่ก็เหมือนกัน ในเมื่อเป็นทฤษฎี เป็นปณิธานเป้าหมาย มันจะไม่ซึ่งใจหรอก

แต่ถ้าใจสัมผัสละ ธรรมแท้ๆ เกิดที่นี้ไง ถ้าธรรมแท้ๆ เกิดที่นี้ สมบัติ สมบัติของผู้ที่ ประพฤติปฏิบัติ นั้น ใครปฏิบัติได้ขนาดไหนจะเป็นสมบัติของคนๆ นั้น เวลาองค์สมเด็จพระ สัมมาสัมพุทธเจ้าปรินิพพานไป ธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไปกับองค์สมเด็จพระ สัมมาสัมพุทธเจ้า แต่เพราะองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสร้างสมบุญญาธิการมาเป็น

พระพุทธเจ้า ถึงวางธรรมและวินัยไว้ให้เราก้าวเดิน เรายังมีโอกาส แล้วเราเกิดมา ชีวิตมีคุณค่า
อย่างนี้

เราไม่น้อยเนื้อต่ำใจเลยว่า เราเกิดมาทุกข์ยากขนาดไหน เกิดมาแล้วเราจะไม่ทันคน เราจะ
เป็นสภาวะแบบนั้น นั่นเป็นกิเลสพาคิดนะ ถ้าธรรมพาคิด เห็นใหม่ ความสุขความทุกข์มันอยู่ที่
ไหนล่ะ? ความสุขความทุกข์มันอยู่ที่ความพอใจนะ เป็นความพอใจจริงๆ ถ้าคนมีความพอใจ แล้ว
สิ่งที่พอใจแล้วมีคุณธรรมพอในหัวใจนะ ยิ่งพอมากขนาดไหน ชีวิตจะมีคุณค่ามากขนาดนั้นนะ
เพราะพอแล้วมันไม่คืนรน ถ้ากิเลสค้นหาความคืนรนของเขา คืนรนให้ชีวิตนี้ล้มลุกคลุกกลาน
ล้มลุกคลุกกลานนะ แสวงหาขนาดไหนมันก็ไม่ได้ผลอย่างที่เราต้องการหรอก

แต่ถ้าเป็นคนมีบุญมาเกิด อำนาจวาสนาของคนมีบุญมาเกิด พระโพธิสัตว์ องค์สมเด็จพระ
สัมมาสัมพุทธเจ้าเกิดเป็นพระจักรพรรดิซ้าๆ หลายรอบ เกิดเป็นกษัตริย์ เกิดเป็นหัวหน้าสัตว์ เกิด
ซ้าๆ ซากๆ เพราะแรงปรารถนา ถ้าพระโพธิสัตว์ ถ้าองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าพยากรณ์
แล้วนี่ต้องไปถึงที่สุด

แต่ถ้าเราเป็นสาวก-สาวกะ การสร้างอย่างนี้ คุณชีวิตรอบหนึ่งเราก็ทุกอย่างหนึ่ง ในการ
ปฏิบัติก็เป็นรอบๆ นะ เวลาจิตเสื่อมหนหนึ่ง สมาธิสงบหนหนึ่ง แล้วเรายกขึ้นไปให้เข้มแข็ง
ความที่เข้มแข็งนี้มันก้าวเดินขึ้นไป ถ้าธรรมะเข้มแข็งขึ้นมาจะ เรามีโอกาส สติจะฝึกได้ง่าย สติ
มหาสติ ปัญญา มหาปัญญา มหาสติ-มหาปัญญา ปัญญาอย่างโลกีย์ปัญญาเราก็ทิ้งนะ ทิ้งว่าไอ้โฮ!
คนนั้นมีปัญญามาก คนนั้นทำประสบความสำเร็จ เขามีปัญญา ไม่ใช่ปัญญาล้วนๆ หรือ เขาต้องมี
อำนาจวาสนาของเขาด้วย

คนมีคุณธรรมในหัวใจนะ คนเราทำมา คนไม่เคยทำมา เราไม่เคยฝากธนาคารไว้เลย แล้ว
เราจะไปเบิกเอาเงินมาจากไหน หัวใจถ้าเราฝากธนาคารไว้ละ เราไปเบิกธนาคารได้ ถ้าอำนาจ
วาสนา เหมือนกับสิ่งที่เราฝากธนาคารไว้ไง เราเคยสะสมไว้ เราเคยทำไว้ เวลามาถึงนะโอกาสมัน
เปิด เราทำของเรา เราทำบุญกุศลมาตั้งแต่เมื่อใดก็ไม่รู้ ขณะที่เราทำของเรานี่โอกาสจะมาเป็นของ
เราเป็นชั้นเป็นตอนเข้าไปเลย นี่คือนำนาจวาสนา สิ่งนี้ไม่ใช่กิเลสหรอก แต่เราก็ไม่ติดมันไง

ถ้าเราไปติดตรงนั้นนะ สิ่งที่คุณธรรมอันละเอียดละ สิ่งที่เป็นประโยชน์ ถ้าคนที่มีความคุณธรรม
ในหัวใจ สิ่งที่เกิดขึ้นมาเราจะเป็ประโยชน์แก่สาธารณะหมดเลย เป็นประโยชน์สาธารณะ เพราะ
สิ่งที่ทุกคนได้รับความเจ็จจางจากเรา นี่คือน้ำบารมี เห็นใหม่ เวลาบุญกุศล พระไตรปิฎกว่าไว้ ถ้า

เราทำบุญกุศลของเราเอง เวลาเราเสวยผลก็เสวยผลของเราเอง ถ้าเราทำบุญกุศลด้วย ชักนำผู้อื่นด้วย เรามีหมู่มิตรคณะ มีความเป็นไป นี้สายบุญสายกรรมไป

แล้วในปัจจุบันนี้ “สายบุญสายกรรม” ตั้งแต่ครูบาอาจารย์ของเรา มีสายบุญสายกรรมมา เพราะอะไร เพราะการเกิดร่วมสมัย คุณิ เวลาหลวงปู่มั่นท่านจะปรินิพพาน สาวกลูกศิษย์ขององค์หลวงปู่มั่นฝากไว้กับผู้ที่...เช่น ครูบาอาจารย์ท่านเล่าให้ฟัง เวลาฝากครูบาอาจารย์ไว้กับหลวงปู่ขาว บอกเลยนะว่า หลวงปู่ขาวได้คุณธรรมะกันแล้ว หลวงปู่ขาวเป็นที่พึ่งอาศัยได้ ฝากมาเป็นชั้นเป็นตอน ห่วงกันมาเป็นชั้นเป็นตอน นี้สายบุญสายกรรม

ไม่มีสายบุญสายกรรม คุณิ ทำไมเรารักลูกเรา ทำไมเรารักหลานเรา ทำไมเรารักญาติของเรา แล้วเวลาธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า คนที่เกิดมาในโลกนี้ไม่เคยเป็นญาติ เป็นพี่น้องกันไม่มีเลย แต่เราไม่เห็นนะ เราจะเอาแต่ญาติชาติปัจจุบันนี้ ถ้าเป็นญาติเรา เราจะมีความเมตตา ถ้าไม่ใช่ของเรา เราจะไปเอาเปรียบเขา นี้ใจเราไม่เป็นธรรม

ถ้าใจเราเป็นธรรมนะ สัตว์โลกเกิดด้วยกัน แล้วพอพูดถึงสร้างบุญญาธิการมาด้วยกัน ความคุ้นเคยยิ่งกว่าญาตินะ ความคุ้นเคย ความสนิทชิดเชื้อ ความคุ้นเคยนี้ญาติสู้ไม่ได้หรอก เพราะญาติพี่น้องเห็นกันหนหนึ่ง แต่เพราะเรื่องของกรรมมันฝังกันมาในหัวใจ มันถึงมีความคุ้นเคยมากกว่าคนอื่น แต่ถ้าเป็นสายบุญสายกรรม เห็นไหม เขาไม่ใช่ญาติเลย เขาไม่ใช่เป็นอะไรกับเราเลย ทำไมเขาเจือจานเรามากอย่างนั้น ทำไมเขาสนใจเรามากขนาดนั้น เห็นไหม นี้สายบุญสายกรรมจากครูบาอาจารย์มา ฝากฝังกันมา ส่งเสริมกันมา

เหมือนองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเลย องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เวลาพระกัสสปะ “กัสสปะเอ๋ย เธออายุปานเรา ทำไมต้องถือธุดงค์วัตร” แลกสังฆาฏิ เวลาถึงที่สุดแล้ว พระกัสสปะเป็นผู้ที่มาทำสังคายนา พระกัสสปะเป็นองค์จรโรงศาสนา มาจากศาสนา เถรวาท เถรวาทเชื่อธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ธรรมและวินัยที่วางไว้เพราะเชื่อในพุทธปัญญา ปัญญาขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้านี้ฉลาดที่สุด สิ่งทีประเสริฐที่สุด

แต่โลกเขาก็ว่ากันไปนะ เดียวนี้โลกเจริญ สิทธิมนุษยชน สิทธิของความเป็นไป...สิทธิของกิเลสก็ไม่ว่า กิเลสมันต้องการความสะดวกสบาย กิเลสมันต้องการตีแปลง สิ่งที่เป็นประโยชน์กับเรา ทำไมไม่เอาอาศัยสิ่งนี้มาเป็นประโยชน์กับเราละ สิ่งที่เป็นประโยชน์กับเรามันไปขัดเกลากิเลส

มันไปต่อต้านกิเลส มันไปได้แย้งกับความพอใจของเราใจ ใจเราไม่พอใจ ใจเรามันต้องการไปตามอำนาจของมัน อำนาจของมารใจ นี้ใจอ่อนแอ ธรรมะอ่อนแอ ก็ทำให้ลุ่มลูกลुकกลาน

ถ้าธรรมะเข้มแข็งนะ สิ่งที่เกิดขึ้นมานี้เกิดไม่ได้เลย สติยับยั้งได้หมด เหยียบลงไปด้วยธรรม สติธรรม ปัญญาธรรมจะเหยียบมารไว้ในอำนาจของธรรมจักร ถ้าธรรมจักรหมุนไป ถ้าเข้มแข็งขึ้นมา สิ่งนี้ผู้ที่ประพฤติปฏิบัติจะเห็นวงรอบหนึ่ง เวลาโศดาปัตติมรรค สกิทาคามรรค อนาคามรรคมันเกิดอย่างไร การเกิดวงรอบหนึ่ง การเกิดวงรอบหนึ่งในขั้นตอนหนึ่ง การประพฤติปฏิบัติ การทำซ้ำเพราะอะไร เพราะสิ่งที่เกิดมา วัฏฏะมันไม่มีต้นไม่มีปลาย มันยืดยาวไปขนาดไหน

แล้วเราเข้ามาจะย่อยสลาย จะทำสิ่งนี้ให้สิ้นไปด้วยมรรคญาณ ด้วยธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่เราศึกษามาจากธรรมและวินัย แล้วประพฤติปฏิบัติขึ้นมาด้วยความเข้มแข็งของใจ ใจเป็นธรรมจักรเอง ใจเป็นธรรมเสียเอง ใจเป็นธรรมเพราะอะไร เพราะมันเป็นธรรมจักร เทวเม ภิกขเว ทางสองส่วนที่ไม่ควรเสพ กามสุขัลลิกานุโยค อตตกิลมถานุโยค สองส่วนที่ไม่ควรเสพ ให้มัชฌิมาปฏิปทา

แต่มัชฌิมาปฏิปทาโดยธรรม ไม่ใช่มัชฌิมาปฏิปทาโดยกิเลสสมอ้าง ถ้ามัชฌิมาปฏิปทาโดยกิเลสสมอ้าง มันก็ทำตามแต่อำนาจของมัน มันทำตามความพอใจของมัน แต่มัชฌิมาตามกิเลส ก็ดึงให้เราลุ่มลูกลुकกลานไป

แต่ถ้าสติเรามันคงขึ้นมา เราดึงกลับเข้ามา มันจะมัชฌิมาของธรรม ถ้ามัชฌิมาของธรรม การกระทำอย่างนี้มันก็จะปล่อยวาง พิจารณากาย พิจารณาจิต จะปล่อยวางบ่อยครั้งเข้า ซ้ำบ่อยครั้ง เข้าสิ่งต่างๆ ถึงที่สุดต้องสมุจเฉทปหาน กายกับจิตแยกออกไป กายกับจิต โลกนี้ราบเป็นหน้ากลอง จิตที่รวมใหญ่ ผู้ที่ประพฤติปฏิบัติจิตรวมใหญ่ รวมใหญ่ด้วยสัมมาสมาธิ ที่ว่าจิตปล่อยกายนี้รวมใหญ่ รวมใหญ่โดยสมาธิอันหนึ่ง รวมใหญ่โดยการสมุจเฉทปหาน กายกับจิตแยกออกจากกันอันหนึ่ง โลกนี้ราบเป็นหน้ากลอง ไม่มีสิ่งใดๆ จะเข้ามาอยู่ในจิตนี้ได้อีกเลย

เวลาธรรมะเข้มแข็งขึ้นมา ถ้าไม่มีสิ่งใดๆ อยู่ในจิตได้อีกเลย แล้วกามราคะมันอยู่ที่ไหนละ ย้อนกลับเข้าไปจะเป็นกามราคะ กามราคะเพราะอะไร โลกนี้ราบเป็นหน้ากลอง ไม่มีสิ่งใด เหมือนกับแผ่นดินไม่มีสิ่งปลูกสร้างเลย ราบหมดเลย ความว่าปล่อยวางเป็นอย่างนั้น สิ่งทีปล่อยวางเป็นอย่างนั้น แต่สิ่งที่เป็นสิ่งปลูกสร้างมันเกิดจากไหนละ? มันก็เกิดจากบนแผ่นดินนั้น

สิ่งที่เป็นกามราคะถ้าเราไปขุดคุ้ยขึ้นมา นี่ธรรมะเข้มแข็งขึ้นมาเจอสภาพเป็นอย่างนั้น สิ่งที่เป็นอย่างนั้น เห็นไหม อสุภะ ถ้าพิจารณากายเป็นอสุภะ พิจารณาซ้าๆ ซากๆ ซ้าๆ ซากๆ นะ แล้วเป็นอสุภะตามความเป็นจริง

อสุภะที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอก อสุภะ-อสุภังเกิดที่ใจ เกิดขึ้นมาจากความ เป็นไปของจิต จิตที่มันมีความมั่นคงขึ้นมาแล้ววิปัสสนาไป ถ้ากำลังมันพอ ถ้าเข้มแข็ง ถ้าไม่เข้มแข็ง ไม่เข้มแข็งก็หลุดไม้หลุดมือ วิปัสสนาไปบ่อยครั้งเข้าหลุดไม้หลุดมือไปตลอดเวลา แต่ถ้าเป็นความเข้มแข็งขึ้นมา จิตเข้มแข็งขึ้นมา ธรรมะเข้มแข็งขึ้นมา เข้มแข็ง เข้มข้น ถ้าจิตเราวิปัสสนาไปถึงที่สุดบ่อยครั้งเข้า วิปัสสนาจนชำนาญเข้า มันจะเป็นความชำนาญของจิต จิตจะมีความชำนาญ มีความคล่องแคล่ว ความคล่องแคล่ว วิปัสสนาไปบ่อยครั้งเข้า นี่ธรรมะเริ่มเจริญ เหยียบหัวกามราคะลงไป ถึงที่สุดกามราคะขาดออกจากใจ

ย้อนกลับเข้าไปถึงตัววิชา ตัวความว่าง จิตว่างขนาดไหน จิตฟุ้งขนาดไหน ความฟุ้งนั้นคือตัววิชา สิ่งที่อยู่นี้คือตัววิชา สิ่งตัววิชาเพราะเป็นพญามาร พญามารมันยังละเอียดรอบคอบ มันยังละเอียดอ่อนมาก ละเอียดอ่อนเพราะอะไร เพราะสิ่งนี้มันเป็นนามธรรม สิ่งที่เป็นนามธรรม คำว่า “นามธรรม” มันจับต้องแทบไม่ได้เลย แต่ถ้าเป็นความรู้สึกนามธรรมมันจับต้องได้ด้วยตัวใจแก้ไข ด้วยอรหัตตมรรคเข้าไปทำลายจิต เห็นไหม นี่ธรรมะเข้มแข็ง เข้มแข็งขึ้นมาจากการวิปัสสนาของเราจะ ย้อนกลับเข้าไปทำลาย

ถ้าทำลายกิเลสวิชาออกไปจากใจ ธรรมทั้งดวง จิตนี้เป็นธรรมทั้งดวงนะ เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ธรรมขึ้นมาะ ธรรมเข้มข้นมาก เข้มข้นเพราะองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นศาสดา ศาสนา เทศนาว่าการไป รื้อสัตว์ชนสัตว์ ทั้งพระสงฆ์ที่เป็นพระอรหันต์ขึ้นมา ทั้งเทวดา ทั้งอินทร์ ทั้งพรหม ที่ฟังเทศน์ฟังธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแล้วสิ้นกิเลสไป แต่ถ้าธรรมเข้มข้น เข้มแข็งขึ้นมาในหัวใจของเรา เราแก้ไขของเราก่อน ใจของเราจะเป็นธรรมขึ้นมาชัดเจน เป็นธรรมนะ

สิ่งที่เป็นธรรม ฟังว่าธรรมสื มันเป็นความที่ละเอียดอ่อน

สิ่งที่โลกนี้เกิดกันตายกัน มันมีจุดมีต่อม จุด ต่อม คือจิตปฏิสนธิ มโนวิญญาณณีปี นิพพิณฑิ สิ่งที่เกิดขึ้นเป็นภวาสวะ เป็นฐานของจิต ภวาสวะ ภพ ความละเอียดอ่อน คำว่า “ภพ” ภพที่เป็น

นามธรรม ภาพที่จับต้องไม่ได้ ภาพที่ไม่มีใครรู้ได้ แต่อรหัตตมรรคเข้าไปเห็นสภาวะนี้ได้ ถ้าธรรมอย่างนี้เจริญขึ้นมา ธรรมเข้มขึ้นในใจของเราขึ้นมา มันเป็นประโยชน์กับใครละ

แล้วสิ่งนี้ เวลาเทวดาลือที่เป็นทิพย์ เขาจะรู้ความคิดเพราะอะไร เพราะเหมือนกับเรา เราจะเห็นมนุษย์ด้วยกัน มนุษย์เราเห็นรูปร่าง แต่เราไม่เห็นความคิด แต่ถ้าเป็นเทวดา เป็นอินทร์ เป็นพรหม รูปร่างของเขาก็ความคิดของเขานั้นละ เพราะเป็นทิพย์ เขาจะเห็นความคิดใจ ถึงจะเห็นว่า จิตใดสะอาด จิตใดฟุ้งแว่ว จิตใดสมควรแก่การเคารพบูชา เห็นไหม จิตใดมืดคล้ำ จิตใดที่เป็นสิ่งที่สะสมด้วยอวิชา ด้วยกิเลสตัดหาความทะยานอยาก เทวดาไม่ยากเข้าใจลึ้มมนุษย์ เพราะมนุษย์มีกลิ่นคาว มีกลิ่นการเอาเปรียบ กลิ่นการเบียดเบียนกัน

แต่ถ้าจิตที่เป็นธรรม มันจะไปเบียดเบียนใคร มันเป็นธรรมนะ เทวดา อินทร์ พรหม จะไปพึ่งเทศน์ฟังธรรมจากจิตดวงนั้น เพราะจิตดวงนั้นเป็นธรรม เพราะจิตดวงนั้นผ่านจากอริยสังขมาสิ่งที่จิตที่เป็นเทวดา เป็นอินทร์ เป็นพรหม ไม่รู้จักอริยสังขารอก เพราะเกิดด้วยอำนาจของบุญกุศล บุญกุศลถึงมาฟังธรรมอย่างนั้น เพราะอะไร เพราะมันเห็นสภาวะแบบนั้น นี่ธรรมเข้มขึ้น

ธรรมเข้มขึ้นขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าหรือสัตว์ขันธ์สัตว์ เอาสัตว์นั้นพ้นจากกิเลส

ธรรมเข้มขึ้นของเราในปัจจุบัน ผู้ใดปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม จะเห็นธรรมตามความเป็นจริง ผู้ใดเห็นธรรมผู้นั้นเห็นตถาคตด้วย กราบองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า จากพุทธะ ผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบานอันนั้น เรากราบจากใจของเรา สิ่งนี้เกิดขึ้นมาจากใจ ใจมีนะ ใจเป็นผู้สัมผัส ภาชนะที่สัมผัสธรรม

ธรรมในพระไตรปิฎก กราบไหว้บูชา เพราะเป็นสิ่งที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าปรารถนาหรือสัตว์ขันธ์สัตว์ วางธรรมและวินัยให้เราเป็นทางก้าวเดิน เป็นปฏิบัติทาเครื่องดำเนิน แล้วเราประพฤติปฏิบัติขึ้นมาเป็นธรรมของเราในหัวใจ นี่ธรรมเข้มขึ้นในใจของเราเป็นแบบนี้

ธรรมเข้มขึ้นในสมัยพุทธกาลอันหนึ่ง ธรรมเข้มขึ้นของเราเป็นส่วนของเรา แล้วจะเป็นสาวก เป็นสาวกะ เป็นผู้ที อดตา หิ อดตโน นาโถ ตนเป็นที่พึ่งแห่งตนด้วย แล้วตนเหมือนกับผู้ที่เข้าใจสิ่งต่างๆ ทั้งหมด จะเป็นที่พึ่งของหมู่คณะด้วย เอวัง